

Ramona A. Kloos festménye

Kínokat mértél, nem szerelmet,
álmodtál, hogy védekezhess,
szavaidat úgy terelted,
mint ki már sosem menekül,

s mint foglyát öleli át a rossz,
(így vigyáz, ha rád vigyáz a sors),
és mindenedből úgyis kifoszt,
gúzsban az ábránd sem szenderül.

Győzelmeket másnak reméltél,
a gondolatnak éles kését
fented, jobb jövőt másnak éltél,
s a világ most rajtad derül.

Magad mindig magadra zártad,
nedveid apasztották lázad,
mint aki hiszi, hogyha lázad,
nem motozza újra gondra gond.

Vezekeltél? Ki követelte?
Jót tettél? Kérték, minek kellett?
Szórad, ameddig szórhatsz,
nem maradt más, mint póre lelked.

És az út másik útra tárva,
futja még újabb délibábra,
futja egy álmos nyugovóra,
feszítsd keresztre szívedet.

– Azt hittem (híhettem, én magam úgy vagyok velem), amikor egy ilyen fontos munka elszakad a szerzőtől, mint a Halotti Pompa, írója szomorúan bámul a távolodó kötet után, és sokáig gyűjti az erőt. Ezzel szemben a következő évben kiadod a Míg alszik szívünk Jézuskája című kötetet Krisztus születéséről. Pedig a Míg alszik más közelítés, más struktúra, minden szögből, jól megnézve csupa derű, játék, sehol a Jézus közvetítette önfeláldozás, sehol a Halotti Pompa fájdalma. Hogyan lép túl az író? Te hogyan oldottad meg?

– Akkoriban, ma visszatekintve látom, teljesen abnormálisan éltünk. Évekig tartott, amíg próbáltam legyűrni a feleségem áldozatos segítségével azt a borzalmat, amibe csöppentünk, közben meg folyt a megalázó és koncepcionális rendőrségi, bírósági eljárás. Ekkor hirtelen élesen beleláttunk egy beteg ország abnormális viszonyaiba. Azóta félünk ebben az országban élni, amely a hazám. Ezért a munkába menekültem, és sokféle formát és nyelvet kerestem, próbáltam ki akkor, amelyeknek a segítségével azokról a kérdésekről tudtam beszélni, amelyek akkor felmerültek. A Halotti Pompa stilizált lírányelve mellett még kísérleteztem drámákkal, a Míg alszik

Irodalmi Jelen

X. évfolyam
103. szám
2010. május

Örökös munkatársak:
Faludy György, Méhes György

Nem kegyességi irodalom

Beszélgetés
Borbély Szilárdal

szívünk Jézuskája mellett még két másikat is írni kezdtem, valamint két regényszerű történetbe is belekezdtem, esszéket és beszélgetéseket, feljegyzéseket készítettem. Mindezt munka mellett, éjszaka vagy hajnalban. Nem mindenre jutott erőm, nagyon kevés időt hagytak a körülményeim. A dolog azonban valahogy úgy lehet, hogy nem egyes írásokról van szó, hanem problémákról, kérdésekről. Az írások között számos kapcsolat, átjárás van. Nem műveket hoztam létre, hanem kérdésekre kerestem válaszokat. A kérdések pedig lerombolják a művek

Honlapunkról ajánljuk

Angyalok márpedig írónak –
Vitamin-beszélgetés Schein Gábor
Egy angyal önéletrajzai című regényéről

Murányi Sándor Olivér: Bárka
a Küküllő-menti Athénban

Tábor Ádám versei

Élet, mű, beszélgetés

A szeretet mint közhely – az irodalom pedig nem maffia – Interjú
Lázár Bence Andrással

Pseudo-Tolnai – Az Urbán
András Társulat A kisinyovi rózsa – avagy Manhattan című előadásáról

Csepcsányi Éva: Egy pedofil naplójából

Kórházi Zalán-interjú Könyvhét előtt

Weiner Sennye Tibor: Dicsőséges margináliák

A víg deszka gyönyöre – a Víg-színház kolozsvári szereplése –
Varga Melinda beszámolója

„Arckép helyett” – Mőser Zoltán Arc/Mások. 94 arc című kötetéről

Mirtse Zsuzsa versei

A PANNON MESÉRŐL és egyebekről Péterfy Gergellyel

NATO-induló – vashumorról...

Versleves gazdagon – Slampoetry a Kőlevesben – Laik Eszter tudósítása

Kihez beszél ez a költő? – Tár-canovella Kosztolányi Dezső Hajnali részegség című verse nyomán

Hogyan nem találkoztam Bán Zsófiával – Kritikakísérlet és antikritika két szövegben

Útikönyv a 16. századi Európába – Gömöri György Kultúránk követői a régi Európában című kötetéről

Olvass, bolyongj, szeress!

www.irodalmijelen.hu

IRODALMI JELEN KÖNYVEK A KÖNYVHÉTEN

– 2010. június 3–7. –

Dedikálások – Vörösmarty tér, 18-as stand

Június 4.

15.00–16.00 – Sohár Pál: Homing poems (Hazajáró versek)

16.00–17.00 – Gömöri György: Lapszéli jegyzetek Londonból

17.00–18.00 – Kopacz Mária: Abban az órában

Június 5.

11.00–12.00 – Mandics György: Róvásírás

12.00–13.00 – Bárdos József: Irodalmi balkézikönyv

13.00–14.00 – Puskel Péter: Aradi sikertörténetek

14.00–15.00 – Onagy Zoltán: Papírt és kardot írtam; Cerinka, egy háborús csecsemőgyilkosság hiteles krónikája

15.00–16.00 – Weiner Sennye Tibor: A tengerszint feletti magasság meghatározása; Békassy Ferenc egybegyűjtött írásai

16.00–17.00 – Szűcs László: Bolondok a parton

Június 6.

11.00–12.00 – Hargitai Ildikó: Álomsárcányok

12.00–13.00 – Kabdebó Tamás: Giorgione nyomában

13.00–14.00 – Bogdán László: Ricardo Reis Tahitin

13.00–14.00 – Karácsonyi Zsolt: Igazi nyár

határait, ezért nem is tudom lezárni őket. Amit kiteszek az ajtón, az visszajön az ablakon.

– Ha jól kalkulálom, ezt azonnal követi a Fény a magasból, karácsonyi elbeszélés, nem ismerem, gondolom a terjesztés ludas ebben. Erdélyi kiadónál jelenik meg, a Koinóniánál. Hogyan kerül ki az anyag erdélyi kiadóhoz, hiszen úgy látom, a Kalligram megbecsült szerzője vagy?

– A Koinónia-kötet az rendhagyó eset. A határon túli kiadók könyveinek terjesztése nincs megoldva, ebben a terjesztők a ludasok, illetve húsz éve a mindenkori kulturális adminisztráció, mivel nem oldották meg ezt a nemcsak logisztikai, hanem kis kultúrák esetében stratégiai kérdést. Ez húszéves hanyagság, amely inkább bűn. Több mint nemtörődömség. A könyvecske pedig a szerzőknek, nekem is, olyan szerepet szánt, mint a középkori másolóknak. Néhány evangéliumi verset kellett gyerekek számára „lemásolni”. Szép feladat volt, a másoló kéz szerepe alázatot és szerénységet igényel.

ONAGY ZOLTÁN
(Folytatása a 6. oldalon)

Különleges dolog a Kárpát-medencébe születni, mert akár az időjárási frontok, a hülyeség is beszorul néha a hegyléc közé, eltorlaszolja az összes szóba jöhető hágot, és csak itatja és áztatja a magyar fejeket. A nagy tumultusban beszövik az érettségizők fejébe, akik azonnal besorolják a székelységet a 18. századi magyar nemzetiségek közé, és mivel a feladat szerint kettőt kell megnevezni, odairják a cigányságot vagy a zsidókat, jelezve, hogy egy kutya mind a három.

Még szebb, ha egyetemisták mondják komoly arccal: nem kell a határon túliakat pátyolgatni, mért vándoroltak ki az országból! De a harminc-negyven éves generációtól hál'istennek egyre ritkábban hallani a kettős állampolgárságról szóló népszavazás idején szőtt összeesküvés-elméletet: a románok megtanulnak magyarul, és csőtül jönnek munkát vállalni a fejlett Pannóniába. Pedig Románia még mindig nagyrészt Balkánként él a magyar állampolgárságú fejekben, ahol rideg pásztorzkodással tartott birkanyájukat előznek rendszer-váltás előtti Daciák. Bár lehet, hogy arrafelé már kevés a pofozkodás, nem úgy, mint a Felvidéken vagy a Délvidéken, ahol elcsattan egy-két tenyeres a magyar szó hallatán. Kárpátaljáról pedig annyit sem tudunk, mint az előbbi három, magyarok lakta területről, valahogy kezdünk elfeledkezni róla.

A turáni átok ül rajtunk, jegyzi meg történelemelmelő nyugdíjasok a buszmegállóban, és kivételesen nem a szétlopott békávára, hanem a kettős állampolgárságra gondolnak. Megemlítik azt is, hogy az itteni szerb és szlovák ismerőseik gond nélkül megkapták második hazájuktól a főleg érzelmi köteléket jelentő dokumentumot. Mi meg nem vagyunk képesek ezt a gesztust megtenni, ami más nemzetek állampolgárai esetében egyértelmű, fejezik be a parlamenten kívüli általános vitát, amely ezek szerint inkább beszédtema, mint a kisebb parlament.

Fordítsuk meg a helyzetet egy kissé, és vegyük alapul a kultúrát, a magyar irodalom néhány alkotását, amely születését tekintve „határon túli"! Tegyük fel, hogy ezeknek a szövegeknek saját döntéseik által befolyásolt életük van, és ahhoz, hogy teljes jogú tagjai legyenek a magyar kultúrának, legalább egyéves honosítási procedúrán kellene átesniük. Beadnák a kérelmüket, összeülne a Kanonizáló Bizottság, ellenőrizné a verseket és a prózai műveket nyelvhelyességi,

azaz magyarsági szempontból, figyelembe véve az ország-imázst, majd ha ezzel kész lenne, az OSZK Kézirattárába továbbítaná az ideiglenes tartózkodási kérelmet, és legalább három hónap könyvtárban töltött idő után igényelhetné a letelepedésit, hogy magyar alkotás legyen. Ez sem könnyű feladat, mert legalább fél évet kell még a Köztársasági Elnök fiókjában töltenie, hogy a hazának teljes jogú állampolgárává váljon.

Képzeld el, ahogy a T. Bizottság a Nagyszalonán keletkezett Arany János-versekről vitázik, és végül négy tartózkodás mellett elfogadja a magyar kultúra részének. Majd kissé nagyobb vitát váltanak ki Csáth Géza *Bácskai Hírlapban* megjelent tanulmányai, melyek nem csiszolt magyarsággal íródtak, de egy lelkes honatya védelmébe veszi a cikkeket: az ifjú Brenner ekkor még csak tizenéves volt, ez alapján tessék beengedni ezen írásokat is a magyar kultúra falai közé. Megoszlanak a vélemények Ady Endre lírájáról is, mellyel szemben főleg erkölcsi kifogások merülnek fel. Az egyik kormánypárti szónok egyből tromfol: párizsit és nokiás dobozt emleget, mire a feltűzött bizottsági tagok egyszerre kiáltják: megadjuk! Kevésbé parázsos viszont a vita Orbán János Dénes paródiáiról, akit még a korábbi tartózkodók is örömmel olvasnak, felfedezve bennük, hogy ez nem is olyan határon túli és nem is határon innen, hanem olyan vitathatatlanul jópofa és magyar, tehát hadd jöjjön!

A Bizottság emellett felveti azt is, hogy egyszer s mindenkorra számoljunk le a turáni átokkal, amelyet a kereszténység felvételekor a táltosok szórtak az ősi vallást elhagyó magyarságra. Aki pedig nem bízna a döntésben, fogadja el az átok reánk nézve kedvezőbb értelmezését, amely azt mondja: a széthúzás István uralkodásától kezdve ezer évig tart. Ez pedig már kétezerben vagy kétezerégyben lejárt.

Ha leszámoltunk nemzeti démonaikkal, akkor a honosítás nélkül sajátunknak, a magyar kultúra részének érzett alkotások mellett tekintünk azokra is, akik a regényekhez és versekhez hasonló módon bírják a magyar nyelvet. Ezek pedig az emberek, akiket a magyar nyelv a fenti abszurd procedúrák nélkül is honosított. Már csak egy pótolhatatlan formalitás hiányzik, hogy ez kézzelfoghatóvá váljék.

Persze ettől a hülyeség, akár az esővíz, megül a medence alján. Bízunk benne, hogy gyorsan párolog.

Sárközi Mátyás

MILHOFFER ÚR ÉS A BÖLCSEK

A budai Várnegyed hajdani és jelenlegi társadalomrégtegződéséről szóló, könnyed stílusú könyvem, a Várbeli várbeliek anyaggyűjtéseként bebarangoltam a Vár minden utcáját. A Tárnok utcában, egy ház bejáratánál Tiffany-lámpák vonták magukra a figyelmemet a kapualji vitrinekben, beljebb csabultam és hangulatos régi udvarban találtam magam. Milhoffer Kázmér Jenő üvegcsiszoló műhelye székel itt, s belépve nemcsak lámpák meg régiségek, félig kész ólomüveg ablakok és olajfestmények tekinthetők meg, hanem maga a hatvanas éveiben járó Milhoffer úr is, a zömök, birkózó termetű iparművész és festő, aki általában kényelmes karosszékében ül, Beethoven-szimfóniákat hallgat rádión és közben francia regényeket olvas.

Neki is feltettem a kérdést, hogy egyetért-e azzal, miszerint a Várban lakóknak külön világnézetük van, de erre azt válaszolta, hogy amióta Márai Sándor ezt a megállapítást tette, sokat változott a világ, vegyes összetételűvé vált a Várnegyed lakossága, tehát nem biztos, hogy a kitével ma is így igaz.

Milhoffer úr azután megajándékozott sokszorosított, csinosfedelű füzetté spirálozott Olvasónaplójával. Százhuszonöt oldalon, rengeteg megszívlelendő, megjegyzésre érdemes, bölcs vagy gondolatébresztő idézet van ebben az albumban. Milhoffer úr sokat olvas, műveket Goethétől Szepes Máriáig, Shakespeare-től Kolozsvári Grandpierre Emilig, Madáchtól Az ember tragédiájá-t valamilyen preferenciából kiindulólag: francia fordításban.

Idézhettem volna új könyvemben Milhoffer úr nyomán, amit Márai írt a Kassai örjárat-ban:

Az emberi élet legmélyebb tartalma a kultúra, amely nem képek, könyvek és zenedarabok összessége, hanem életforma. S milyen bölcs, Márai egyik Vasárnapi Krónikájá-nak néhány mondata:

Nemcsak az író dolga, hogy egy napon felkutassa a falut, vagy a külvárost, vagy a kispolgár életét, hanem a falu és a kispolgár dolga is, hogy egy napon felkutassa az irodalmat. Nem az irodalmat kell mindenáron népiesíteni, hanem a társadalmat kell olyanná tenni, hogy a nép megértse, élvezze, átvegye, feldolgozza az irodalmat.

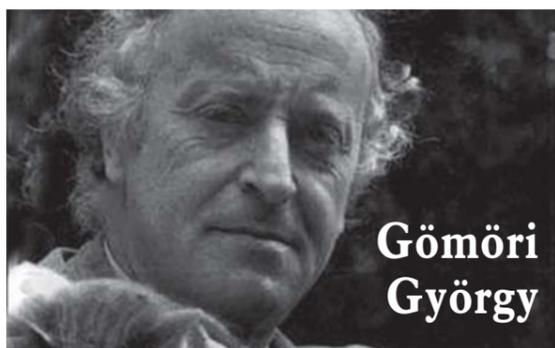
Londonba visszatérve örömmel olvasgatom Milhoffer Kázmér Jenő szíves dedikációval ellátott könyvecskéjét. S bólogatok, mikor néhai angliai író társamtól, a humorista Mikes Györgytől ezt az idézetet olvasom:

Az írás visszatart minket a bűnözés egyéb formáitól.

Hetven éve született és tizennégy éve halt meg az orosz költő, aki Paszternák és Solohov után 1996-ban ugyancsak megkapta az irodalmi Nobel-díjat: Joszif Brodskij. Most Londonban bemutattak egy filmet, ami róla szól – a rendezője orosz, Andrej Khrzanovskinak hívják és a film címe: „Másfél szoba”, merthogy a háromtagú Brodskij családnak a régi Leningrádban pontosan ennyi volt az élettere.

Maga a film „doku-fikciónak” mondható, mert bár Brodskij életét dolgozza fel kissé regényesítve, az alapvető tények benne igazak, ellenőrizhetők. És Brodskij mellett a film „főhőse” maga a város, a Leningrádból sikeresen Szentpétervárrá visszavédlett neoklasszikus Petersburg, Nagy Péter cár fővárosa, az „északi Velencék” egyike.

Különös film ez, tele animációval, beszélő macskákkal és repkedő csellókkal meg hegedűkkel. Am egy-egy jelenete valóságos szíven üti a nézőt. Brodskij zsidó származású, apja fényképész és tengerésztszít, aki valamikor a második világháború után Japánban jár, kimonót hoz ajándékba feleségének, meg egy régi argentin tangó lemezét, ami persze a Szovjetunióban hiánycikk. A boldog szülők tánca perdülnek, a kisfiú elragadtatva nézi őket. Gyakran jár sétálni az apjával, akinek minden szoborról vagy épületről van mondanivalója – tőle, meg restaurátor nagybátyjától tanulja Brodskij a legtöbbet. Később, már fiatalemberként, a „rock-n-roll” művésznevezdek jeles tagja lesz, akit a politika teljesen hidegen hagy, csak a versírás érdekel. Ez a hangsúlyozott individualizmus szemet szúr a hatóságoknak, Brodskijt perbe fogják

Gömöri György

Másfél szoba és egy irodalmi Nobel-díj

„közveszélyes munkakerülésért”. (Nem világos, hogy egy szabadúszó költő és műfordító léte miért veszélyezteti a szovjet rendszert.) Amikor a tárgyaláson megkérdik az ifjú költőtől, kitől kapott felhatalmazást a verseléshez, így válaszol: „Istentől!” Ez sok a bírónak, Brodskij pár évi száműzetésre ítéli, falura kell költöznie. Közben ügye nagy nyilvánosságot kap Nyugaton, s a szovjet hatóságok úgy döntenek, jobb, hogyha eltávolítják az országból. Ez 1972-ben, a brezsnyevi „pangás” egyik mélypontján történik, Brodskij megérkezik Rómába, onnan át repül Londonba, a Poetry International nemzetközi fesztiváljára.

En akkor ismertem meg Joszif Brodskij, aki W. H. Audennel és Pilinszkyval együtt lépett fel és hihetetlen szug-

gesztivitással szavaltakántálta (persze oroszul) hosszú verseit. Egyeseknek ez a muzikalitás már túl sok is volt – a T.S. Eliot halálára írt gyászverse például úgy hangzott, mint egy kaddis, egy rímbe szedett halotti sirató. Brodskij hangját halljuk a filmben is, a „Másfél szoba” tele van kántált verseivel. Nagyon orosz film, mert csordultig tele van nosztalgiával. Brodskij nyugati sikereiről csak villanásnyi filmkockákkal számol be – a Nobel-díj átadásakor szülei valószínűleg már nem élnek, mégis tévén nézik frakkot öltött, ideges gyermeküket. Nem tudjuk meg, hogy miért tanult meg még fiatalon Brodskij lengyelül (Czeslaw Milosz miatt) és hogy miért álltak hozzá közel olyan angol metafizikus költők, mint a tizenhetedik századi John Donne. Viszont látjuk visszatérni Pétervárra, ahol hihetetlenkedve nézi azt a másfél szobát, amelyben felnőtt és írni kezdett, meg az utcán a nyugatias életmód félreismerhetetlen jeleit. A film azt sugallja, Brodskij kétszeresen száműzött – 32 éves korában kiebrudalták a Szovjetunióból, a körülmények változásai pedig megfosztották gyerekkorától és nagyon személyes emlékeitől. Ez a roppant tehetséges költő, aki a többi közt a „Koszorús költő” címet is elnyerte Amerikában, élete végéig szomorú és (bár több élettársa volt) magányos maradt. New Yorkban halt meg, de kívánsága szerint Velencében, a San Michele temetőben helyezték örök nyugalomra.

Magyarra, úgy tudom, Baka István fordította Brodskij verseit. Bár a modern orosz irodalom Magyarországon nem túl népszerű, érdemes lenne őt újra kiadni. És a róla szóló filmet is ajánlhatom: igazán érdemes megnézni.

A nagynövésű gyerek hason fekve játszott kisautójával a vastag, kék mintás perzsaszőnyegen. Fekete öltöny volt rajta. Fehér ing. Fekete nyakkendő.

– Gyere, fiam, mennünk kell – mondta a negyven év körüli nő. Fekete kiskosztüm volt rajta, fekete kalap, ugyanolyan színű tüll. A tíz év körüli fiú, mintha nem hallotta volna, mit mond az anyja, tovább tologatta autóját a szőnyegen.

– Gerard, könyörgöm, hagyj abba, lekéssük édesapád temetését. Ki látott már ekkora fiút óvodás játékkal szórakozni? „Nem is ismertem apát! – ugrott fel a gyerek, s fegyenesedve anyja szemébe nézett. – Alig jött hozzánk. Akkor is titokban. S valahányszor meg akartam látogatni, mert vágyakoztam utána, nem engedted. Azt mondtad, foglalt, fontos ember. Nem mutatkozhat velünk. Miért nem?”

„Elég legyen, gyerünk, vedd a kabátodat, mert vár lenn az autó” – mondta erélyesen az asszony.

„Nem szeretek temetésre menni. A múltkor Robin bácsi temetésén is rosszul lettem a szagoktól.”

„Miket beszélsz? Robin bácsi temetésén azért ájultál el, mert elrontottad a gyomrod, teletted magad mindenfélével. Emlékszel?”

„Igen, de akkor sem szeretnék apa temetésére menni. Robin bácsi legalább itt lakott a szomszédban. Mindennap át-mehettem hozzá. Beszélgettem, játszott velem, még parittyát is készített, hogy azzal lövöldözzen a madarakat.”

„Befejeznéd?”

„Apát nem is ismertem. Csak te mondtad, hogy szeressem, mert az apám. Aki szeretet, az törődik veled, játszik, elvisz a sportpályára, vasárnap pedig futballmérkőzésre. Viktort is elviszi az apja, pedig nem is laknak együtt. Hallod, mit monddok?”

„Hallom, hallom. Eleget hallottam. Itt a kabátod, bújj bele!”

„Nem megyek, nem megyek! – toporzékolt a gyerek. – Téged sem szeretlek, anya! Hagyj békén!” – kiáltotta s átszaladt a másik szobába.

BÖSZÖRMÉNYI ZOLTÁN

A TEMETÉS

„Gerard, azonnal idejössz és felveszed a kabátod. Ha nem, itt hagylak, és örök életemben bálni fogod, hogy nem mentél el apád temetésére, aki igenis, te is tudod, nagyon szeretett bennünket. Tessék” – parancsolta az asszony, s két kezében szétterítette a fekete kabátját.

A gyerek apró lépésekben közelített. Vádlón nézett anyjára. „Olyan a szeme, mint az apjéé volt” – gondolta a nő, és felsegítette fiára a felöltőt.

Miután kétszer is kulcsra zárta az ajtót, elindultak lefele a lépcsőkön.

A nő kézen akarta fogni fiát, de ő ellenkezett, inkább zsebre dugta. Egy lépcsőfokkal az anyja előtt haladt, addig, míg ki nem érték az utcára.

A kapu előtt fekete limuzin várakozott.

Amint megpillantotta az utcára lépőket, a sofőr kiugrott a volán mögül. Libériás sapkáját fejére illesztette, és melléjük sietett, hogy üdvözölje őket.

– Tessék parancsolni – mondta szívélyesen s kinyitotta a kocsis hátsó ajtaját. A gyerek gyorsan beugrott az utasterbe, s onnan szemlélte, miként segítik be az édesanyját.

A kocsis zajtalanul gördült ki a mellékutcából a körútra.

Az asszony kioldotta a mennyezeti tükröt és belepillantott.

Arca fehér volt.

A rúzs úgy virított az ajkán, mintha vérral kente volna be.

A sofőr többször is megköszönte a torkát, mielőtt megszólalt.

– A gyászoló feleség és lányai azzal bíztak meg, hogy további kérésüket. Azt szeretnék, ha ön és a fia nem a család közvetlen közelében, hanem a meghívottak között tartózkodnának. Tudja, a sajtó...

– Természetesen – válaszolta hidegen az asszony, és visszanyomta a tükröt a mennyezeti tartóba.

BALÁZS IMRE JÓZSEF

Négy

A méz olyan, mint az ég vizében feloldott édesség.

A virág olyan, mint a férfi s mint a nő.

A harmat virágokra ül és megszillan.

A harmat egy elgomolygott szürke felhő.

A név olyan, akár egy másik s harmadik név emléke.

A vér egy labirintusba zárt folyó.

A hely olyan, akár egy üres kancsó, s lassan megtelnek.

A kancsó olyan, mint az ember: fölfelé indul benne a tartalom.

Öt

A faforgácsok felröpülnek, s elkeverednek az ég darabjaival.

Ott gyökeret eresztenek, ágat hajtanak, belenőnek a levegő sűrűbb rétegeibe.

A növekedést kell figyelni, azt, ahogyan áthelyeződik a súlypont, azt, ahogyan árnyéka nő a fának, azt, amikor először hűsöl ott valaki.

Hét

Szétválnak és közelednek.

Elbúcsúznak, s újra elbúcsúznak.

Lassított felvételen nézik önmagukat, és a kellő pillanatban mulasztják el, ami elmulasztható.

Azért (nem) akartam Bán Zsófia könyvéről (nem) írni, mert több más apró kép társaságában egy női nemi szerv van a borítóján. Barthes azt mondja: a szövegnek millió bejárata van. Gondoltam: köszönöm, nekem ez az egy pont jó lesz.

Meglepetésemre aztán a címlap alatt mást láthatok: ha a borítót, azt a papírt, ami a könyvtestet óvja az idő vasfogától, lehántjuk, az apró képek (és a pina) helyén fehér, üres téglalapokat találunk a könyv kemény fedelén, melyeket apró ollócskák sematizált képe keretez. Mintha az ollók kivágták volna az érdeklődésemet felkeltő nünusokat. A kis ollók mint megannyi égi kasza suhognak, kinyírják a vulvát, és a behatolási lehetőséget. Hát csúszkáljunk.

Olvasom a szöveget. Széttöredezett, pukkanó tűzijáték, sziporka, ötlet. Jaj, ez nem is tűzijáték, hanem Trabant-karburátor-zötyögés. Eldönteni nem lehet. Játék az élet, önmagammal való játék, ki vagyok? Maszturbáció. Frida Kahlo ül a volánnál, én meg az anyósülésen. Ha föl ismerem Fridát, én ismerem föl Fridát, tehát máris vagyok. Ott vagyok a képen. Jelenlétem van. [Hej! (degger)]. Vagyis én vagyok Bovaryné. Heidegger vagyok.

Nana, csak semmi örület!

A könyv novellák laza összessége. Egyik után jön a másik. Ez a laza szál olyan laza, hogy szét is esne, ha nem lenne egyben. A könyv novellákból, a novellák mondatokból, a mondatok betűkből, a betűk pedig csillagközi porból állnak. Tudományos szempontból.

Na, ez lesz, ha apró ollók cikcakkolnak. A valóságot, mint üveggolyót, jól kinyírták, még az ollók helye is csak üres hely. Az ollók, a mondatok nevetésségek. Ki hisz manapság az Öllóban?! Hol van Anya?

Zagyva beszéd!

A könyv novellák laza összessége. Egyik után jön a másik. Ennek ellenére jól kivehető Erkölcsi, Esztétikai, Etikai, Morális, Filozófiai, Metafizikai (...) üzenete van. Bán Zsófia elkötelezett állatvédő, hangját keményen felemeli a Lajka kutyát ért inzultus ellen. Ráadásul gyakran jár állatkerbe.

Halló?! Itt Flaubert beszél. Ez baromság. Valaki hozzon inkább egy sört! Nehezen szokom meg, hogy én csak egy kulturális utalás vagyok. Ne is hívjatok Flaubert-nek, hívjatok inkább József Attilának! Nincsen apám, se anyám. Én, József Attila, született Frida Kahlo, jelenvalólétem teljes tudatában kijelentem, hogy nem találkoztam Bán Zsófiával, köszönhetően az általam nem is ismert posztmodern nyelvfelfogásoknak, melyek általában úgy gondolják, hogy a nyelvnek sem-

Csoknya Sándor

Hogyan nem találkoztam Bán Zsófiával

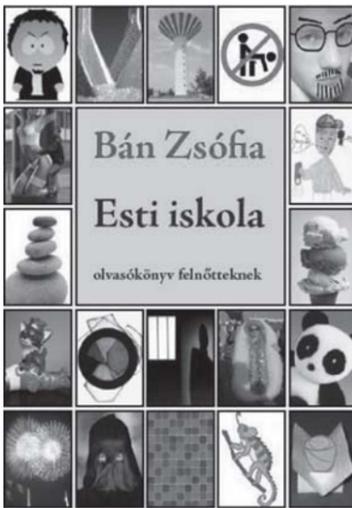
– Kritikakísérlet és antikritika két szöveggel Bán Zsófia Esti iskola – olvasókönyv felnőtteknek című kötetéről (Kalligram, Pozsony, 2007.)

mi köze vagy nem olyan köze van a valósághoz, mint azt sokan gondolnák. Inkább létrehozza, mintsem leírja azt. De most mennem kell, meggyünk Mártával sétálni. (Mama, küldj pénzt, légy szíves!) (Kritikát írni nagyon nehéz.)

A könyv novellák laza összessége. Egyik után jön a másik. A dignitását veszített, eddig autoriternek hitt realitás konfúziójával, a narrátori hang, mint olyan, multiplikálódását, vagy még inkább abszorpcióját obszerválhatjuk. Bán Zsófia könyvét a vákuum esztétikája jellemzi. Metafizikája a semmi valamivé való transzformációjában kulminálódik.

(Hát akkor ez meg is volna.)

Kulminálódik ám a tudod mi!? Halló?! Igen, itt Paul de Man. Szerintem a „referencia illúziója a figura struktúrájának

Ha megnézzük, hogyan vélekedik példának okáért George Steiner¹ Celan verseinek fordíthatóságáról, láthatjuk, hogy igencsak kétkedéssel áll a pontos, maradéktalan fordítás lehetőségéhez. Steiner affelől is kételkedik, hogy Paul Celan, mint alkotó, egyáltalán kívánja-e, hogy megértsék, ezt a költő Das gedunkelte Splitterecho – Az elhomályosult visszhangszilánk c. verse kapcsán fejt ki. A jelentés ideiglenes, a versek csak pillanatnyilag érthetők meg, dekódolhatóak, egy másik értelmezés minden bizonnyal már részben vagy egészben, de máshogyan fogja őket dekódolni, más jelentésstruktúrákat fog nekik tulajdonítani. Az irodalom ki akar törni a mindennapi nyelv keretei közül, mintegy a szerző idiolektusává akar válni, ezáltal pedig mindenképpen a fordíthatatlanságra, a megismételhetetlenségre, a másik nyelven való visszaadhatatlanságra törekszik.

Kiss Noémi² a Tenebrae című vers különböző fordításainak vizsgálata kapcsán több helyen hivatkozik Paul de Man és Walter Benjamin³ fordításról alkotott nézeteire. Benjamin szerint a fordítás a nyelv idegenségének csupán ideiglenes feloldódása, ugyanakkor történetileg kanonizáltabb erővel bír, mint az eredeti, hiszen tovább már semmiképpen nem fordítható – persze eme megközelítés is megkérdőjelezhető, hiszen a versfordításban is létezik nem egy helyen bevett módszer az eredetivel eltérő nyelvből, fordított szövegből való fordítás. A fordítás ettől függetlenül önálló identitással bíró szöveg, az eredeti művel együtt az olvasást szolgálja és mintegy annak metaforájaként fogható fel. De Man megítélése szerint ugyanakkor a fordító helyzete ironikus, mert a fordítás aktusában mindig ott rejlik a félrefordítás veszélye is, tehát a fordítás ténye maga váltja ki az újrafordítás szükségességét, a korábbi fordítások esetleges tévedéseinek revideálását. A fordítás ily módon lehet célelvű folyamat, hiszen végső eredménye nincs, minden fordítás pusztán állomás egy adott idegen nyelvű szöveg teljesebb megértése felé, illetve az adott idegen nyelvű szöveg egy, a fordító általi interpretációja. Úgy gondolom, ezen fordításelméleti nézetek alapján érdemes vizsgálódást folytatni, főleg lírai szövegek, műfordítások esetében, habár nyilvánvalóan más elméleti megfontolások is beleférnek a szövegek vizsgálatába.

További problémát jelenthet a műfordító számára, hogy fordítás esetén forrásnyelv és célnyelv különbségével is számolni kell, hiszen mindenképp vannak félreértések pl. németről magyarra fordítás esetében, ezt pedig a verselemzéseknek, főként a fordításokra támaszkodó verselemzéseknek figyelembe kell venniük. Ennek kapcsán felmerülhet a kérdés, hogy Paul Celan a magyar fordításokban végül is mennyire Paul Celan, mennyire tekinthető adott Celan-vers magyar fordítása a szerző művének, vagy inkább üdvösebb lenne azt állítani, hogy egy-egy fordítás tulajdonképp a szerző és a fordító közös műve, hiszen a fordító mindig hozzátesz valamit az eredeti szöveghez, másfelől el is vesz valamit annak tartalmából, jelentéséből, főként ha maga is költő, a saját képére formálja azt, a saját költői életművébe integrálja. Úgy vélem, ezzel a megközelítéssel mindenképp egyetérthetünk.

Jacques Derrida⁴ fordításelmélete szerint a nyelvek közötti radikális különbségek mindenképpen problémák elé állítják a fordítókat. A Bábel-metaphora értelmében a fordítás, legálábbis a pontos, jelentéstartam szempontjából szinte mindent átmentő fordítás szinte lehetetlen, hiszen az egymástól különböző nyelvek, miután létrejöttek, már zárt struktúrákat alkotnak, a közöttük való átjárás pedig csak részben lehetséges, de semmiképpen nem egészben.

Ebből kifolyólag akár az állítás is eljuthatunk, hogy a fordítás, s ezen belül a versfordítás maga is költészet, hiszen nem pusztán átülteti a külföldi szerző művét a célnyelv irodalmába, hanem újragondolja, újraértelmezi, kreatív módon újírja, egy másik verset hozva létre, mely az eredetihez mindenképpen közel áll, de semmiképpen sem azonos vele. Ezáltal pedig felmerülhet a kérdés, vajon kezelhető-e a versfordítás intertextusként, hiszen mindenképpen utal az eredeti forrásnyelvi szövegre, de a két szöveg száz százalékban – és ebben talán a legtöbb elemző egyetért – semmiképpen sem tekinthető maradéktalanul azonosnak. Úgy vélem, e megítélés is mintha már önmagát aláámasztaná, hiszen a magyar irodalom történetében hagyománya van annak, hogy verset költők fordítanak, akik maguk is önálló irodalmi műveket hoznak létre, s adott idegen vers magyar átültetése ily módon nyilvánvalóan része a fordító életművének. Felvetülhet persze az is, hogy a fordítónak, aki két nyelv közegében mozog, adott esetben nem árt két nyelvűnek lennie, hiszen mind a forrásnyelv, mind a célnyelv közegében otthonosan kell mozognia, a fordított szöveget a legapróbb részletig, tovább már bonthatatlan szemantikai elemekig értenie kell ahhoz, hogy e szemantikai struktúrákat újrendezve a célnyelv közegében sikeres, élő szöveget hozhasson létre a forrás-szövegből.

Ha azonban megvizsgáljuk Hans-Georg Gadamer⁵ elgondolását, láthatjuk, hogy szerinte senki nem lehet a megértés hermeneutikai értelmében véve két nyelvű – a megértésben a saját nyelvnek nagyobb szerepe van, tehát a fordítás szükség szerűen egyfajta célnyelvre, a fordító saját nyelvére való átkódolás kell hogy legyen.⁶ Kiss Noémi az alábbi módokon nyilatkozik Gadamer és Walter Benjamin fordításról alkotott nézeteiről:

„Gadamer⁷ magát a megértést, az idegenség legyőzésére inspirált univerzális igényünket folytonos fordítási aktusként írja le, a megértésben látszólag megszüntethetetlen idegenséget az idegenszerű felismerésében és a megértés kompromisszumában jelöli ki. Szerinte a fordító feladata, hogy az eredeti nyelv és a saját között egy mindkettőt valamiképpen tartalmazó harmadik nyelvet alkosson. Eppen ebben a nyelvre alapozott véleményfelfogásban köti a fordítás a megértéshez az így történetileg is létesülő, a szövegben megnyilvánuló, tartósan rögzített életmegnyilvánulásokat.“⁸

„Gadamerrel együtt Benjamin⁹ is a továbbélőhöz (fortleben), és nem annyira a túlélőhöz (überleben) közelíti a fordítás létrejöttét: „Ahogy az élet kijelentései magával az élővel összehangolódnak, anélkül, hogy számára jelentenének valamit, úgy jön létre az eredetiből a fordítása.“¹⁰

A fenti szakirodalmi idézetek talán rávilágítanak arra, hogy Paul Celan verseinek fordítása valószínűleg korántsem egyszerű műfordítói feladat, és bizony a teljes megértéshez akadályt képez, hogy ezek a versek német nyelven íródtak, a költő anyanyelvén, melyhez élete végéig ellentmondásosan viszonyult, és amelyből ki akart törni. Lehetséges-e tehát

Kántás Balázs Nyelvbe zárt jelentés (Első rész)

– megjegyzések a fordíthatóság problémáját
illetően Paul Celan Fadensonnen című verse
különböző fordításainak tükrében –

olyan versek fordítása, melyek még saját nyelvük standardjait is igyekeznek lerombolni, és folyamatosan törekszenek valami nyelven kívüli felé?

Az elemzők abban nagyjából egyetérten látszanak, mint ahogyan azt Kiss Noémi is kifejti disszertációja egyik fejezetében, melyben a Tenebrae c. vers különböző fordításait hasonlítja össze¹¹, hogy Celan verseinek fordításai a többszörös kódolás, a sokszor fellelhető intertextuális és kulturális utalások, az őket uraló homályosság és hermetikusság miatt szinte minden esetben interpretatív jellegűek, azaz egy-egy fordítás mindenképpen, akarva-akaratlanul együttes olvasattá is válik. A Kiss által idézett Rába György¹² is a következőképpen nyilatkozik a versfordításról: „A műfordításban az eredetihez viszonyítva észlelhető „szép hűtlenség“ alkalmas a költő-műfordító arculának megragadására.“¹³ Tehát a műfordító nem csupán mechanikusan átültet egy szöveget a forrásnyelvről a célnyelvre, hanem maga is olvassa, dekódolja, megkísérel megérteni, a fordítás során pedig interpretáció zajlik, a fordítónak döntéseket kell hoznia – ennek alapján adott vers (adott Celan-vers?) fordítása maga is tekinthető költői tevékenység eredményének, a fordítás pedig nem csupán a szerző, hanem valamilyen módon a fordító, a magyar tradíció szerint általában költő-fordító életművének is része. Ez az állítás pedig nem feltétlenül csupán Celan verseire lehet igaz, hanem egyetemesen magára a versfordításra, azonban a szerző életművének maradványként különösen igaznak tűnhet, hiszen verseinek többértelműsége és rejtélyessége akarva-akaratlanul magával vonja, hogy azokat a különböző fordítók másként érthetik, ezáltal pedig ugyanazon versnek több fordításában több, egymástól kisebb-nagyobb módon eltérő olvasata kell, hogy szülessen.

A továbbiakban, hogy a fordítások interpretatív jellegét megvizsgálhassuk, a Fadensonnen – Fonálnapok c. kései Celan-vers három magyar, illetve egy angol fordítását igyekszem egymással röviden összevetni és ez alapján bizonyos következtetéseket levonni. A fordítások az alábbiak:

Napfonalak

a szürkékfekete pusztaság fölött.
Sudár-
magas gondolat
felmarkolja a fény hangját: el kell
énekelni a dalokat túl
az embereken.

Hajnal Gábor fordítása¹³

Fonálnapok

a hamufekete pusztán.
Egy fa-
magas gondolat
fényhangot fog: adódik
dalolnivaló még az
emberen túl.

Marno János fordítása¹⁴

Fonálnapok

a szürkékfekete pusztán.
Egy fa-
magas gondolat
fényhangot fog: van
még dalolnivaló
az emberen túl is.

Lator László fordítása¹⁵

A VERS EGYIK ISMERT ANGOL FORDÍTÁSA:

Threadsuns

over the grayblack wasteness.
A tree-
high thought
strikes the light-tone: there are
still songs to sings beyond
humankind.

John Felstiner angol fordítása¹⁶

EREDETI NÉMET SZÖVEG AZ ÖSSZEVETHETŐSÉG KEDVÉÉRT:

Fadensonnen

über der grauschwarzen Ödnis.
Ein baum-
hoher Gedanke
greift sich den Lichtton: es sind
noch Lieder zu singen jenseits
der Menschen.¹⁷

A fenti fordításokat olvasva már első ránézésre feltűnhetnek bizonyos eltérések, mind egymáshoz, mind pedig az eredeti német nyelvű költeményhez képest. Egyrészt rögtön szembevetődhet, hogy Hajnal Gábor, Lator László és Marno János fordításának nem is csupán szemantikai tartalma, de hangütése, stílusa is merőben más, másrészt pedig John Felstiner angol fordítása is erősen interpretatív jellegű, habár igyekszik megőrizni a tartalmat a német eredetihez képest.

¹ George STEINER: Bábel után – nyelv és fordítás I. Budapest, Corvina Kiadó, 2005. 158-159. Ford.: Bart István.

² KISS Noémi: i. m. 76-77.

³ Paul DE MAN: Schlussfölegrungen. Walter Benjamins „Die Aufgabe des Übersetzers“, in: Alfred Hirsch (Hg.): Übersetzung und Dekonstruktion, Suhrkamp, Frankfurt am M. 1997, 182-228. Magyarul: Walter Benjamin A műfordító feladata c. írásáról. Átváltozások, 1994/2. 65-80. Ford.: Király Edit.

⁴ Jacques DERRIDA: Babylonische Türme. Wege, Umwege, Abwege, in: Alfred Hirsch (Hg.): Übersetzung und Dekonstruktion, Suhrkamp, Frankfurt am M., 1997, 119-165, 119.

Idézi: Kiss Noémi: i. m.

⁵ Hans Georg GADAMER: A nyelv mint a hermeneutikai tapasztalat közege, in: Uő: Igazság és módszer. Gondolat, Budapest, 1984. Ford.: Bonyhai Gábor. 269-273.

⁶ KISS Noémi: i. m. 155.

⁷ A Kiss Noémi által idézett forrás: Hans-Georg GADAMER: Igazság és módszer. Gondolat, Budapest, 1984. Ford.: Bonyhai Gábor. 271.

⁸ KISS Noémi: i. m. 66.

⁹ A Kiss Noémi által idézett forrás:

Walter BENJAMIN: Die Aufgabe des Übersetzers, ders: Kleine Prosa, Baudelaire-Übertragungen. Gesammelte Schriften IV/1. Suhrkamp Verlag, Frankfurt am M., 1991. Magyarul: Uő: Angelus Novus. Magyar Helikon, Budapest, 1980. Ford.: Tandori Dezső.

¹⁰ KISS Noémi: i. m. 66.

¹¹ KISS Noémi: i. m. 179-193.

¹² RÁBA György: Szép hűtlenség. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1969. 12.

¹³ Hajnal Gábor fordítását lásd online az alábbi helyen: <http://www.terebess.hu/haiku/celan.html>

¹⁴ Marno János interpretatív fordítását lásd az alábbi kötetben: Paul CELAN: Paul Celan versei Marno János fordításában, Enigma, Budapest, 1996.

¹⁵ Lator László fordítását lásd: Paul CELAN: Halálfüge. Európa Kiadó, Budapest, 1980. 77.

¹⁶ John Felstiner amerikai irodalomtörténész, Celan munkásságának egyik legismertebb angol anyanyelvű kutatója, ugyanakkor műfordítóként is ő jegyzi Celan verseinek egyik ismert angol nyelvű fordításkötetét. A fenti idézett fordítást lásd: Paul CELAN: Selected Poems and Prose of Paul Celan. W. W. Norton Company Ltd., London and New York, 2001. Translated by John Felstiner. 241.

¹⁷ A vers eredetileg az Atemwende – Lélegzetváltás c. kötetben került publikálásra. Lásd: Paul CELAN: Atemwende.

Hogy a hóról...

Hogy a hóról előadjon, aki nem járta Szibériát, talán nem illendő, gondolja a férfi.

Kilencvenöt karácsonyan nincs Szibéria, de a körülmények kísértetiesen emlékeztetnek a sarkkörtől viszonyokra. A hó irtatlan mennyiségben, mozgékony, önálló tudattal rendelkező élőlényként vesz körül bennünket, gondolja a férfi.

A szél, a hózáporok, hózivatarok, azután két napig tartó hófórgeteg a földről, a mindenfelől bekúsuló hideg, a bizonytalanság az időről időre felragyogó napfényvel, a maga elmondhatatlan szépségeivel, gyönyörével. Ha mindez nem így, nem ekkor. Meleg emeleti szoba párás ablakából. Maga a gyönyörűség.

Mennék haza. Kiszállnék. Tulajdonképpen ki. Ki én. Oldjátok meg, gondolja a férfi.

Félfedeles szánkóról beszéltek. Ember húzta lószánkóról, egylovasszánkóról, szánkóról, mely alapjáraton a grófi hintó és a homokfutó bricska keresztlánya, de alatta nem kerek, hanem vékony szántal-pár. Díszek, veretes kacskaringók a faszekrényen, az ajtón, kigyót formáló ezüstözött kilincsek.

Kirándulás verőfényes napon, enyhe szélben, a Duna szikrázó jegeivel párhuzamosan az Óból mentén. Medvebundákban és illatozó boros teákkal. Mosollyal, szerelemmel, lobogó lila selyemsállal. Eleganciával és udvariassággal, cselédséggel, a gazdatiszt gondos tekintete mellett. A hó-hintó eredetileg ehhez készült, szerelmes, gondtalan kiránduláshoz, békeévekhez, gondolja a férfi. Amit mi teszünk vele, nélkülözi a felsoroltakat. Más. Szenet szállítunk, szénszállítás történik, téglalpra préselt petroleumos alagyújtót szállítunk, az történik. Az is történik, hogy fájdalmat és félelmet fuvarozunk, minthogy ő a legfőbb szállítandó anyag a hidegben, gondolja a férfi. A többi mind tartozék. Adalékanyag.

Húzzuk a kicsi fekete asszonyt, lába a szénen. A szeneszácson. Húzzuk a gyönyörű, szomorú asszonyt.

A terhes nő mindig meghat, gondolja a férfi. Volt részem benne.

Ekkora hóban nem kérdés. Kényszermegoldás, mert elhagyott, elkaptart gyerekeimre emlékeztet, szégyenkezés helyett meghatódó inkább. Egyszerűbb. Hosszú tanulási folyamatot követő önvédelmi evidenciagyakorlat, elérékenyülők kicsit, ellepek, elfelejtem, gondolja a férfi.

Részegek lehettünk korábban, mert most úgy haladunk lefelé, mint akik még mindig fönt ülnek a kályha mellett a Galgóczyban. Egymásnak hallgatunk és zihálunk, egymás ritmusára koncentrálnak, nehogy árokba rántsuk a hintószánt a szénrel, az asszonnyal, ne menjen rá a nap a kiemelésre.

A kötelező vásárlásokat megvettük ugyan, mert a várakozás szakában kiderült, a fa semmilyen formában, a leggondosabban karbantartott tűz mellett sem tartja reggelig a meleget, de még langyosat se tart, hiába a hektós víztartály (télén hűt, nyáron fűt). Szén mindenképpen kell, szén, endéká kocka brikett, tatai lignit, dorogi barna, pécsi fényes, tojás brikett, bármi, de szén. Műanyag zsákokban. Kézrel válogatva, mint a mészövet, részegen röhögve, mint a hülyegyerekek. Baba lába alá fektettük a zsákokat, Baba fel az ülésebe, három pokrócban, legbelül német katonai hálósák orrig húzva, csak fekete szeme villog ki feketén a nagy fehérből. Ennyi textil közt nem látszik a terhe, gondolja a férfi.

Szó nélkül helyezkedik el, szó nélkül indulunk lefelé, át a hídon a keskeny, hóval befűjt úton, nyom nincs, törjük a havat, a löccsel ellentétes vállunkra hurkolva a dupla pánt, kezek a zsebben. Tegnap rex-világjaink között mindkettőnk kesztyűjét ellopták a Galgóczy kocsmá hátsó traktusában. Pedig csak ketten voltunk, gondolja a férfi.

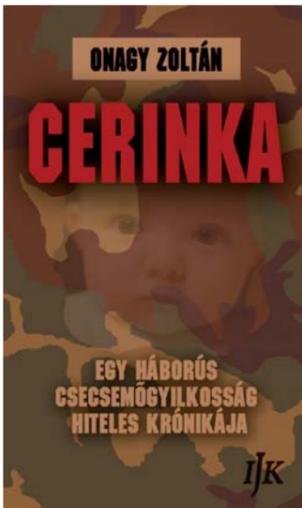
Az árok befűjva. Az úttest évtizedes gödreiben térdig ér a hó. Aki belelép, eldőlt, magával rántja a kocsirudat, vele a másikat. Tántorgunk, rángatjuk egymást, a röhögésnek vége. Egymás arcába szuszogjuk a borszagot.

Közel vagyunk kötve, gondolja a férfi.

Sütő Zoltán: Sophia di Napoli

Onagy Zoltán Cerinka (részlet)

– Jó vicc.

– Énekeljük a mint a mókus fenn a fán-t, ismered?

– Nem ismerem. Dugulj el.

Én, ha már eszembe jutott, egy-egy dallam kiölhetetlen a fejből, amíg ki nem merül, éneklek tizennégyszer vagy huszonnyolcszor a mint a mókust, hátha nem jut eszembe semmi ének közben, hátha sikeresebben javít a közérzetem, mint a tél maga, mint az elmúlt három nap maga, mint Baba érkezete, mint annak tudata, hogy minden felmerülő feladatot ügyesen megoldottam.

Sikerül szánkót szerezni ünnep előtt.

Sikerül szentet venni ünnep előtt.

Isten segedelmével kívülről hófúvással szigeteltük a kisház alsó falait, és sikerül tizenöt pokrócot lopnunk a közeli cserkész tábor lezárt raktárából a belső szigeteléshez. A teljes belső falfelületet dupla pokrócreteggel körbeszőgezzük, egyetlen ablakot hagyva ki. Ha van Isten, a dolgok végeztével visszalopom, a hatvanötös szögek ütötte lyukak, annyi hibájuk lesz.

Fújom a dalt. Néha megtekerem, néha leengedem basszusra, néha meg elfelejtem a szöveget, akkor tümdürüm-dürümdaram, gondolja a férfi.

Ennyi Baba érkezete a mróti Szibériába. A szentek akkor is levonszoljuk, ha egy nappal később indul, egy nappal később találkozunk, de így jó. Holnap végre nem várakozunk. Nem kerül pénzbe, és Bogár nem örül meg, nem szitkozódik a posta előtt, amikor nem kapcsolnak. Mert nem kapcsolnak.

Három perc alatt tűnik el a verőfény, a szikrázó hó, bújjik ólomszürke felhő mögé a nap, három perc elteltével százméteres falként nyomul Dömös felől a soron következő hóvihár. Még nem értük el az út felét, a két és fél kilométert jelző óriási gesztenyefát, alatta a pléhkrisztust.

Csomagold be jobban az asszonyt, arcát is, mert ez kemény lesz, mondom Bogárnak, megköti a kapucni zsinórját, siethetünk volna, a kurva életbe, gondolja a férfi.

A faluszéli cigányok kiállnak, csodálják a járatot. Idefelé is megbámultak bennünket, akkor is kiálltak. Lehet, egész nap várták, hogy lássák a vonulást, kiderüljön, kit szállítunk, mit szállítunk a gyalogos szánon. Visítanak örömben, a gyerekek tapsolnak. Romos kéményeiken nyílegyenesen száll a kék égbe a kékesfekete füst, áll a szél, ragyog a délutáni nap. Kemény hideg várható éjszakára. Intek a faluszéli cigányoknak, gondolja a férfi.

Örülök, hogy örülnek. Következő napjaink központi problémája nem a sok öröm elosztása. Előre láthatóan nem a nagy karácsonyi jókedvekkel küzdünk. Később bebizonyosodik, nem tévedek, hat évzáró nap utolsó mosolyait látom vakítóan fehér fogakkal, vakító fehér hóban.

Nem szólunk. Már nincs hang, szuszogás van, a gondosan át- és átszírozott bakancsok hernyótalpa ropog a hidegben, csak a szántalp csikordul a csendben, és csak én dünnögök menetdalokat a dértől fehér, nikotintól sárgára olvadt bajusz alatt.

Végig úgy volt, lesz autó, de nincs autó. Az autó nem megoldás. Nem küzd meg az ötvencentis hóval. Helikopter lehetne, de az se megoldás, nincs hol leszállnia. Öt kilométerre nincs megoldás, amikor térd fölé ér a hó. A szabad terepen embermagasságú átlós dombokat épített az éjszakai szél.

Nézek Bogárra, szemöldökére fagy az izzadság. Néhány erős fekete szál szabadon kunkorodik még, de a nagyját berántotta a homlokáról szívargó víz.

– Beszél magyarul? – kérdezem két induló között.

– Persze, beszél!

– Akkor énekelj te is, hátha felvidul!

Nagypál István
versei

A Babaház

Ez az én régi házam. A Babaház. Kicsit rozoga, kicsit félelmetes. Még anyuval raktuk össze.

Az oldalára felfestettem egy nagy h betűt és minden szobába keresztet aggattam.

Magam vagyok, játszatok. Fésülgetem a műhajadat – Ilyen rúzs még egy nincsen.

Beraklak az egyik szobába, ahol minden ágyban lesz egy báb. Nem leszel egyedül.

Triptichon

1.

Az apóról

Fehérre meszelt utcafal tövében, az ajtó mellett ül. Apó, szólítgatod félénken, piros virágok lógnak le az ablakból. Muskátliszagú a kezed.

Úgy számoltam, vagy tíz macskakő a háztól a móló széléig, gyere, gyere, ne félj Apó, ha beleesnél, itt lesz, megfog a kisfiú. Egy, kettő, három,

itt szoktunk ugrókötelezni, látod? A vászonnadrágján gyurmaszerű földgolyóbisok csüngnek. A kisfiú szólítgatja. Apó. Apó. Apó. Apó.

2.

A halászlóról

A piacon egy halász játszik a halakkal, mint egy bolond, sós ujjbegyét végighúzza mindenben. Fekete pikkely. Tengeri halak. Egy se friss, mondja

a többinek. Mind azt mondja, bolond, hisz vak vagy, honnan tudnád, nap-hosszat fekszel a piacon. Megszólalna Apó, de a halász leinti, megmarkolja

a kezét, ahogy megtalálja, közel húzza magához, mondd, érzed Apó? Asztalok alatt ülnek és a sós, furcsa halszagot szagolják. Olajos fémízű az összes hal.

3.

A halász meg az apó

El ne mondd azoknak az árusoknak, meg azoknak a vén csibészeknek, hogy tavaly nyár óta kevesebbet fognak, kevesebbet fognak harcsát, keszeget.

Egymás előtt szégyellik. Mindent szégyellnek. Szégyenkeznek eleget odahaza, szégyenkeznek fiaik előtt, szégyenkeznek az ima előtt, este.

A halászok legyintenek a két öregre, ahogy ott fekszenek, beszélnek és mosolyognak, mi ketten meg állunk, talán mi is így figyeljük egymást.

Ét

Demiánnal gyárlátogatásra megyünk, a nővéremet látogatjuk meg. Csillogó szemmel nézi a vitrint, mint egy jég-

tömb, úgy áll ott. Hidegből van. Ez egy csokoládé-malom, megkóstolnám, de Demián kezemre csap, ez a nővéred

vitrinje, ki van preparálva. Étédesség, a hasa babákkal tömve. Hiányoznak a babák. Szerettem őket, mint a teát.

„(...) a XX. század igazi fia volt s Victor Hugónak érezte magát, mint oly sokan, mint maga Victor Hugo is.“ (Sartre)

Hogy mi a kritika helyzete, a kritika és a művészet viszonya ma Magyarországon, azt legjobban történetük felől érthetjük meg és leginkább abból az (idő)pontból kiindulva, amikortól ez a helyzet és ez a viszony problémává vált. Bán Zoltán András *Meghalt a Főítész* című esszé- és kritikakötetének címadó nagyszéje (Meghalt a Főítész, elmúlt a rút világ!) ezt az alakulástörténetet írja le, vagy inkább „énekli meg“. A szerző első kritikakötete óta (Az elme szabad állapot, Magvető, 2000) eltelt nyolc év, és ez idő alatt két szépirodalmi munkája is megjelent a Scolar Kiadónál (Susánka és Selyempina, Scolar, 2007; Hölgysonáta, Scolar, 2008).

De aki „hagyományos“ kritikátörténetre számít, annak biztosan érthetetlen a „szélsőségesen szubjektív hangnak“ (ahogy ő nevezi) a gondolati „dallama“, amin a Nyugat-korszak után kezdődő, napjainkig tartó időszak alakulását, mondhatni „sztóriáját“ elmeséli. Ezt a történetet három szakaszra bontja: amiket az „EZ LETT“, „EZ LEGYEN!“ és az „EZ VAN“ címkékkel lát el. Nehéz ezt a hármasságot nem az Aczél-Kádár-szisztéma dialektikus (materialista?, marxista?, hegelianus?) művészetelméletével szembeni iróniának értelmezni. Mindazonáltal működik, már szinte ijesztően jól. A történet az „EZ LETT Világával“ indul, az Aczél-Kádár-rendszer leírásával, ahol „majdnem mindenki jól járt“. Jól járt az „Író“, mert némi kompromisszum árán az „OTT és OK“-kel (vagy ahogy Bán írja: „alig észrevehető Segg“, na jó engedek, Talpnyalás“ árán) megjelenhettek, de akkor is „mosolygott a szívében, ha a Főítész (hogy ez ki volt éppen, és kik voltak famulusai, azt mindenki tudta akkor éppen) Levágta, hiszen ez legitímálta a Másik oldalon, fényesen igazolta és felmentette a rendszer Ellenzéki Köreiben“. Ilyenformán jól járt a „Közönség“ is, hiszen az „OK és OTT“ kegyeért való versengés csak emelte az alkotások színvonalát, persze a legjobban mégis „OTT és OK“ jártak. Tulajdonképpen csak a kritika nem járt jól – és itt „csap át ellentétébe“ a korszak, mert mindez hazugság, ha a kritika nem tud rendesen működni. Hiszen Bán szerint a műfaj „[n]em tudott közvetíteni, Értékeket javasolni és elvetni, nem tudott lélegezni, Egészségtelen lett egy Egészségtelen korszakban, pedig egy Egészséges korszakban a kritika mintegy garanciája magának az Egészségnek.“

Ennyi talán elég is az esszé dialektikus hajlandóságának érzékeltetésére. Ez az egészségtelen helyzet valamelyest megváltozik a nyolcvanas években, amikor „egy igen Jelentős, jó ízlésű és komoly Elettapasztalattal bíró Ember azt mondta, hogy EZ LEGYEN!“ Balassa Péter volt az. Erről a szakaszról csak annyit jegyeznek meg, hogy ha már dialektika, akkor ez a „stádium“ is kitermeli a maga „túlzását“, hiszen „Balassa mégis Főítész lett, noha alkatiilag ez nem állt közel hozzá; Főítész lett, de olyan Főítész, aki a Család Barátja elsősorban, aki Tamasz és Gyámol (...)“.

„A mai helyzetről írni nem nehéz, a mai Irodalmi Világ röviden az EZ VAN világa“. A kritika megvívta a maga „Szabadságharcát“, de nem is elsősorban a „Rendszer Ellen“ (mert elsősorban nem is ez ellen kellett megvívnia), hanem az „Írók Ellen“. „És a Szellemfejedelmek Hirtelen bírálhatók lettek, és Hirtelen mintha megkezdődött volna a Normális Szellemi Világ felépülése“. Bán szerint itt tart most a kritika: nincs külön „Céhe“ a kritikáirásnak, hanem teljesen természetes, hogy a kezdő írók is kipróbálják magukat a műfajban, hisz „kritika és művészet nem gyilkos ellenségként áll szemben a

másikkal, hanem mindketten az önismeretet gyarapító félként tekintenek egymásra“. Valahogy így fest „kívülről“ a mai magyar ítéslétele az „Épészű Irodalmi Világban“. Viszont mintha hiányozna az „Olvasó“ ebből a világból, és nem is csak abban az értelemben, hogy nem tudni hogyan tájékozódjon a szintézisben (szinkrízisben?), amelyre, vagyis aminek a hiányára az esszében Bán is reflektál, mivel ez „nem is könnyű Probléma, de olyannyira Más és Nehéz, hogy nem is foglalkoz[ik]“ vele. Ezek alapján félő, hogy a jelenkori kritika is belefut idővel saját túlzásaiba, és bár remekül megvan már a művészzettel, de az „Olvasó“ valahogy kívül marad ezen az elefántcsonttoronyon, amihez képest az a kérdés, hogy melyik műalkotás vagy művész melyik „emeleten“ van, vagyis a „toronytopográfia“ valóban elhanyagolható.

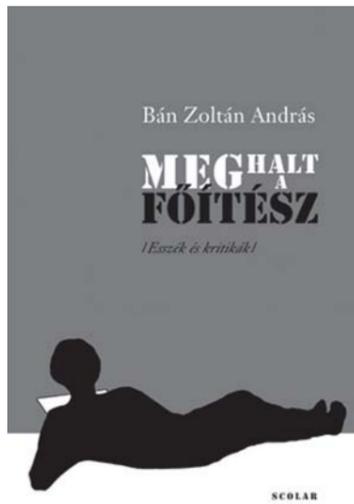
Azonban a magyar kritika alakulás-/fejlődés(?)-történetén túl talán sokkal fontosabb annak feladata – legalábbis ez vezet

Mádai Nándor Kiemelés az eredetiben

– *Kritika* Bán Zoltán András *Meghalt a Főítész* című kötetéről (Scolar Kiadó, 2009.) –

tovább a kötetben szereplő többi esszéhez. „Die Kritik ortet“, vagyis: „»A kritika elhelyez.« Helyre tesz. Helyet csinál. Elrendez“ – idézi Heimito von Doderert. Hogy mit is jelent ez? Durva leegyszerősítéssel azt lehetne mondani, hogy a kötetben szereplő esszék és kritikák épp erre próbálnak példát adni, és ebbe beletartozik maga a *Meghalt a Főítész*, elmúlt a rút világ! is, ha ezt a tételmondatot ad absurdumig visszük, és a kötetet nyitó nagyszéjét a kritika kritikájaként értelmezzük.

Az azonban, hogy hogyan és hol kell elhelyezni egy műalkotást, már sokkal kalandosabb kérdés, és igazán egzakt válasz szerencsére nem is adható rá, legalábbis a kötetben szereplő írások alapján nem. Szerencsére, hiszen akkor ismét a Főítész kísérlete járná át a kritikáirást. Ahogy minden szerző más „helyzetet“ teremt, és ahogy akár egy életművön belül is „helyszűkével“ találkozhatunk egy újabb mű megszületésekor, úgy a kritikának is reflektálni kell erre a „helyigényre“. Így lehet az, hogy a Napi kritikákban „ugyanannak“ a Tandorinak a regénye egészen máshogyan „helyezkedik“, mint a verseskötete. Vagyis nem kell, nem lehet ugyanazt a megközelítést rájuk kényszeríteni. A Torlandó szörfpoker kapcsán

– *Aztán piacra kerül az Arnyképrajzoló, ugyanabban az évben, 2008-ban a Vigíliánál az Egy gyilkosság mellékszálai. Egy próza-, egy esszéket. A tárgy mindkét kötetben hasonló: a mai magyar közállapotok. Még ha volna (van) is indíttatás az emberben, hogy szóvá tegye a különösen szemétszűrő otrombaságokat, írók, újságírók, publicisták százai tesszik naponta ugyanezt, a karaván pedig baktat a maga tempójában, oda se bagózik a felhorkanásokra, az elmúlt esztendő különösen direkt bizonyítékokkal szolgált, nem érzed erő- és időpocsékolásnak a közállapotok elemzését-ostorozását? Egy ponton túl az író meg kell szólaljon?*

Nem kegyességi irodalom

forogatók sikerkiadványa lesz. Mit kell tudnunk, hogy némi előismerettel vegyük kézbe?

– Nem, bizonyosan nem kegyességi irodalom, noha szentekről és csodákról van benne szó, huszonegyedik századi, posztmodern csodák és szentek ezek. A cím kompromisszum eredménye, nem egészen pontos, hogy valami homályt vagy árnyékot maga körül. Akkor lehetne pontosabb, ha mondjuk volnának a magyar szavaknak nyelvtani nevei. És mondjuk a 'test' szó nyelvtani neve hímnem volna, de a címben itt a nőnemű jelölő grammatikai jellel látnánk el. Az alcíme talán pontosabb, amely szerint ódák és legendák olvashatók benne. A legendák meglehetősen el fogják takarni az ódákat, amelyek pedig, legalábbis szándékom szerint, nagyon fontosak itt. A legendák fontos kérdéseit, szavait és fogalmait járják körül. Természetesen ironikus ódák ezek, az óda műfaj iránti nosztalgia ódái. A személytelen lírai én beszéde járja át a kötetet, az óda tárgyyszerűsége és intellektualitása erre a személytelen beszédre, annak centrumára irányítja a figyelmet, az énré, amely mintha a testben volna feltalálható, de mintha maga volna a test jele. Sajátos transzcendencia ez, korunk még megmaradt és kultikus tisztelt transzcendenciája.

– Az Egy gyilkosság mellékszálai 2007-ről került át 2008-ra, ezért az összecsúszás. Szándékom szerint a „közállapotok“ érintése csak mellékes, nehől talán zavaró, összességében inproductív és felesleges tevékenység. Igen, magam is így gondolom, de néha az ember nem tudja megspórolni. Az írás, az irodalom azonban nem örök, ezért ha nem a létező kultúrát és annak környezetét tekintni kiindulási alapnak, akkor megint csak abnormális helyzet alakul ki. De szándékom szerint a fontosabb kérdések a gyilkosság, a halál, a felelősség, az értelmes élet, az irodalmi írás lehetőségei körül toporogtak.

úgy tűnik, mintha a regény magában a nyelvben keresné a helyét: „Roland Barthes alapvető jelentőségűnek tartotta de Sade műveiben a szexuális pózok és helyzetek végtelenségét. A szavak Tandorinál a legkülönbözőbb pozitívumokban bagzának egymással, és semmi nem gátolja meg, hogy egy újabb szó belépésével újabb konstellációk keletkezzenek; a felső határ itt valóban a csillagos ég, vagyis az Úr, a Kozmosz, a végtelen. Vagy végtelen számú fekete lyuk“. Viszont Az éj felé című verseskötetének sokkal inkább van „helye“ az író „konkrét“ életében, pontosabban annak határvidékén, az élet- és halál-tapasztalatban, és erősen kötődik a 2003 nyarán történt sorsdöntő eseményhez, amikor csak „pár centi plusz, és fásított csinál belőle“ egy tűzoltókocsi. De ettől eltérően valósul meg a „helycsinálás“ Kertész Imre K. dossziéjának kritikájában, ahol a műfaji latolgatás mellett sokkal fontosabb szempont a sors (?) schopenhaueri fricskája, hogy mintha a német filozófushoz hasonlóan a Nobel-díjas író sem tudna mit kezdeni, még filozófiailag sem a „részakadt“ dicsőséggel – csak „rejtőzködni“ tud, megtartani inkognitóját.

Ez a kritikai el- vagy visszahelyezés történik a kötet harmadik részében is, ami az *Elsüllyedt szerzők?* címet viseli, ahol Illyés Gyulával, Cseres Tiborral, Kálnoky Lászlóval, Berda Józseffel, Szép Ernővel és Zsolt Bélával foglalkozik. De ugyanez a feszültsége a Márai-problémáknak is. Ez utóbbi rész azért is érdekes, mert a Máraival foglalkozó négy esszének egyébként is központi kérdése a „hely“, vagy ahogy Bán fogalmaz, Márainak a „kényszerű lakhelyváltogatás bizonyos értelemben kirajzolja egész életműve útját“. Vagy valamivel később: „És a Márai gondolkodásában szellemi origót jelentő szülőváros [Kassa] örökös vándorlása mintha Márai pályaképét szimbolizálna (...)“. Az író életútja végeredményben úgy rajzolódik ki előttünk, mint egy valaha a cél-táblából kihúzott nyílvesző, amit utána ismét a célra feszítenek, de vissza már nem engednek soha.

A kötetben azonban a fenti „vezérfonálra“ felfűzött írások mellett láthatatlannak érzem az első szakaszban (Nagyobb esszék) közölt Hoffman és Mörrike Mozart-novelláit összehasonlító Jéghideg és forró kezek – sosem parolázhatnak? című írást, valamint az utolsó részt, a Kisebbséget. Kár, mert a Mozart-Hoffmann, Mozart-Mörrike tengelyek egymáshoz feszítését, ennek komolyságát már az irodalom-jegyzéke is sugallja, elhelyezkedése szempontjából viszont szerencsétlen, hogy a *Meghalt a Főítész*, elmúlt a rút világ!-ot követően tudományosnak és száraznak hat, utána pedig már a Napi kritikák következnek, ahol a nagyszéjben gyakran szereplő nevek térnek vissza. A záró szakasz, a Kisebbségek (bár ez bizonyos értelemben keretet is adhatna a gyűjteménynek) leginkább úgy tűnik, mintha csak függelék, nem pedig szerves része lenne a kötetnek. Ezen belül például a Krúdyról (és Bródyról) szóló Lovagok egymás közt című esszé hangulatában, hanghordozásában inkább az *Elsüllyedt szerzők?*-be kerülhetett volna, valahová a Berda József összegyűjtött verseihez írott kritika mellé, ha a Szindbád-történetek írója is „elsüllyedt“ volna. Így viszont inkább „lemaradt szerző“ lett belőle.

Legvégül a „könyvtestről“, a borítóról, amely a maga egyszerűségével tetszetős, de mikor kézbe vesszük, tapintása meglepő lehet: valahogy „darócosabb“ érzésre számíthatunk, ahhoz a simasághoz képest, amilyen valójában. Ezt a primer, mondhatni „preesztétikai“ tapasztalatot valahogy a könyv tartalmára is igaznak érezhetjük. Azt viszont, hogy ez a simaság kellemes vagy kellemetlen csalódás-e, döntse el a könyv főírója: az Olvasó.

BORBÉLY SZILÁRD

Az Anatómiához

Miként a részek, úgy vagyunk a vágy szálára fűzve. A test színháza összerak és szétszed minden este. Rejtett doboz

vagyunk mi is, adat adatra festve. Mágnesszalag, memória tart össze, mint a lepke két szárnya közt a részeket,

és verdes könnyű teste. Mert így lebeg és így csapong a víz fölött repesve. Színes lapokra

írt nevek, csupasz izomzatokra, mint tűzbe hulló lepke az, hogy metaforává legyen, s a nyelv burkát levesse.

(SZÍN) Ült a Teremtő Kert közepén saját, különbejáratú bikkfája alatt a királyfi, akit Rezeszhangúnak hívtak, és várta a Csodát. A bikkfa tetejéről méz csordogált le a földre, a királyfi néha evett belőle, de a Csoda csak nem akart jönni. Ingatta a fejét, gondolkodott: a Csodának pontosan két napja, egy órája és negyvenkét perce meg kellett volna érkeznie, neki fel kellett volna szállnia rá, akár egy buszra, és megkerülni negyven nap alatt a Földet. Ez így nem lesz jó. El kell küldennem a távadarat a varázslók irodájába, hogy most akkor mi lesz, mondta, és elövette egy parányi sípot a jobb zsebéből. Miután belefúj, megváltozott a környezet: a fák lágyan meghajoltak, mint az óvatos balerinák, a vidék színei pedig fölérősdtek. Olyan különlegesen szép hangja volt annak a sípnek. Sőt, feltűnt egy új szín is, valamelyik szegénylős bokor alján, aminek még nem adtak nevet. (Elég fakó volt, onnan lehetett tudni.) A távadarának egyáltalán nem volt madár kinézete, leginkább Nagyapa kalaptartójára hasonlított, de ez a királyfit nem zavarta különösebben. A Nagyapa gondozta a Teremtő kertet, afféle csósz volt, bár nem hasonlított csószra, sőt mezei bakterre sem. Egészen biztosan úgy nézett ki, mint egy mosolygós gyerekdoktor. Szóval, Rezeszhangú megsúgta a távadarának, hogy kérdezze már meg, legyen szíves, meddig várjon a bikkfa alatt. Szerencsére ismerte a cirok nyelvet, mert ezek a madarak máshogy nem értenek. A szárnyas kalaptartó eltűnt, de a szín, ami az érkezésekor született, ott maradt a bokor alján. Most mit csináljak veled, kérdezte tanácstalanul a királyfi, és homlokát összeráncolta körbejárta az idegen színt. Mit tenne most a Nagyapa? Hogy oldaná meg ezt a problémát a Lassú Báró? Lássuk csak! Nevet kell adni neked, azt tudom. De mi legyen az? Hú de nehéz, hú de bonyolult, na mindjárt, sügta-bügta és berohant bikkfábéli lakásába – a fa egyszerre volt lakás és buszmegálló –, majd lazasan kutatni kezdett. Repültek aomok, a kacatok, bórönd aljáról, bájos macskaszobor alól, és egyszer csak előkerült a megoldás kulcsa: egy világ minden színét tartalmazó kihajtható színkáló. Kiment, odarakta mindet az új folthoz, de egyikhez sem hasonlított. Se fenyővörös, se sóhajkék, nem is kánikulásárga, de még csak fuffangzöldnek se mondanám. Lepörgetett minden árnyalatot, az emberieket, a tündérekét, és még azokon túl is azt a kettőt, ami maradt, de semmi. Hú, de nehéz, hú, de bonyolult, ismételtette a pityergés határán toporogva. Nem veszhetsz el, nem olvadhatsz bele az Árnyékba. Az a tolvaj nem lophet el. Hirtelen elfelejtette a Csodát, ami késik, a ciroknyelvű madarat, az erdőt, egyszerűen mindent. Mit is szokott mondani a Báró? Komoly döntéseknél mindig az első gondolat a legjobb, ami legelőször az eszedbe jut. És akkor a Rezeszhangú királyfi az anyukáját látta maga előtt egy bálteremben táncolni. Fialton, szeplősen, szerelmesen. Ahogy magához húz egy jóvágású katonát: az apukája volt az, fiatalon. Még a régi gramofonzenét is hallotta egy pillanatra. Ezt a színt hívják mostantól Puszinak, harsogta vidáman a növények felé.

A Teremtő Kert valójában egy erdő, nem is erdő, földrés, kontinens, bolygó. Ha jobban belegondolok: csillagrendszer. És ha még a szemem is összeráncolom, úgy erőltetem az agyam, valójában a világmindenség. Bár nem hasonlít egyikre sem, inkább egy hatalmas, szomorú születésnap tortára hasonlít, aminek a tetejéről leették a marcipán úrhajót. De ez maradjon köztünk. A Teremtő Kert két legfontosabb bicsija a Nagyapa és a Lassú Báró, de tényleg nem mondtam semmit, jó?

- A Puszi igazán szép név egy színnek – mondta a Báró.
- És bátor – bölintott a Nagyapa.
- A szeretet miatt. Tudod, a szüleire gondolt, amikor kitalálta. Ezért is működött.
- És a kis fickó még a Csodára is fel tudott ugrani. Pont akkor fordult be a sarkon.
- Bele is írom a Nagy Tudás Könyvébe, nehogy elfelejtsük.
- Vésd bele jól.

(LEGYEN) Legyen Pál akkor született, amikor Lassú Báró Lengyel Pál helyett Legyen Pált olvasott egy vastag könyvből. Fáradt volt szegény Báró szeme és könnyezett, ezért olvasta rosszul. Aznap este az Öreghölgy csillag világított a legélesebben az égen, azért történéhetett a furcsaság. Pál azóta ugrál percek, másodpercek, órákon vagy náthás félórakon át, szakadatlan. Ha valahol kimondják, hogy ez meg az, itt meg ott, legyen így meg úgy, ő láthatatlanul ott terem és intézkedik. Fest, épít, szorít, nyüszít, sirva vigad, takar, karót nyel, és még bármi, ami a bármibe belefér. Mindenhez ért, de még nem döntötte el, hogy ez jót jelent, vagy sem. Egy bizonyos: nagyon fárasztó, és folyton lóg a nyelve, meg szúr az oldala. Az ismerősei, ha kímélni akarják, más szót használnak a legyen helyett. Egyszer teljes két hétig nem mondta ki senki a Kertben. A Nagyapa titkos kérése volt természetesen. Vagy természetes kérése titkosan? A varázslókra nem vonatkozott,

de ők úgy is olyan nyelven beszélnek bűvölés közben, amit a Pali nem érthet. Egy mágus mégsem lehet meg varázslás nélkül, ugye? Két hétig csak aludt, kávézott, kutyát sétáltatott, lyukat beszélt a Holdba, kocogott, mosta színes ruháit, egymás. De egy zárat nem tudott megjavítani, egy cserepet nem tudott megfoltozni, egy sirást nem volt képes előlítani, mert senki nem mondta, hogy legyen. Hiába kiabálta kis bikkfa lakásában, hogy legyen, legyen, mikor csöpögött a csap a fürdőszobában, ha ő mondta, az nem ért. Teljesen kétségbeesett: szalagált föl s alá, néha berohant, megnézte, nézegette, megmérte, percenként hányat csöpöpn, előhúzott egy varázsigés könyvet, amit Sárától, a meselánytól kapott a múltkor, és próbálgatta a varázsszavakat: Nyikhajj, hó, nem, ez nem jó, gyerünk tovább, hoppáre mimikri, amikor ezt

Sopotnik Zoltán Nagyapa és a lassú báró

kimondta, oroszánfejű lett a csapnak és ásított egy nagyot. Hősünk nagyon megijedt, jaj mit csináltam, jaj hogy csináltam, szegény fejem, mi lesz velem? Könyörgöm, mondja már valaki, hogy legyen, mert elveszek! Mondja egyszer, mondja tízszer, százszor, lógnon csak a nyelvem, szúrjon csak az oldalam, lihegjek, pihegjek, lohogjak! Hogy vegyek vizet az ásító oroszán szájából? Még az arany colstokom is oda-odom, csak mondja már valaki, na! Ahogy így füstölgött, pörölt, rimánkodott, valahol egy óvodában a Teremtő Kert túlfelén egy kisfiú rosszul mondta ki, hogy legénym. Egészen bizonyosan azt mondta, hogy legyen. Én is hallottam, meg az Öreghölgy, a teremtő csillag is hallotta, onnan tudom, mert elmosolyította magát, és villantott is egyet, pedig nappal volt. Legyen Pál pedig már ugrott is, kihúzta magát, boldog volt, zsupsz! Csak az oroszán meg ne egye az összes szap-panom, mire visszaérek, gondolta.

(FÉL) A félelem már nagyon régóta foltos kapuskesztyűhöz hasonlít. Nem volt ez mindig így. A régi időkben a félelem elszabadult, akár egy vadló: tört, zúzott, kerítéseket tiport le, lakásokba kiabált. Balázs, az örök kisfiú meg rettegett. Igaz, ami igaz, Balázs mindentől félt, a telefoncsörgéstől, a kalapszuszogástól, a rántott csirkétől, a forgalomtól, és az Esthajnalcsillagtól is. Pont, mint a kisfiú, abban az oroszános mesében. A szülei ugyanis – akik nagyon rendes, tisztességes emberek voltak – óvták, féltették szinte mindentől. Nem engedték le a többi gyerekkel játszani, nehogy eltörje a lábát. Nem vitték el moziba, nehogy elromoljon a szeme, vagy csúnyákat álmodjon utána, és étterembe se mentek, nehogy leessen a székről. Nem sokat tudott a környező világról, nem csoda hát, ha az ismeretlentől borsózott a háta. Igen, igen látom is őket: az anyukája sugárzó, mosolygós néni, az apukája szikár mérnök, azt hiszem feltaláló, szürke csíkos zakóban, állandó finom dohányillat körötte. Egyetlen, drága kisfiunk, mindent megadunk neked, mondogatták óránként minimum egyszer. Egy dolog volt, amitől nem félt a kiszeplőske: a foci, hivatalos nevén: futball. Igaz, csak tévében nézhetett, ahogy rúgják a labdát, mert a pályára nem engedték le, pedig pont szemben laktak a salakos csodával. És nagy ritkán, mikor Sára, a meselány meglátogatta, na, akkor vele játszottak focistákat a szobájában. A félelem persze kis idő múlva kiszagolta, és focicsapattá változott. És Balázs hiába kapaszkodott anyukája kötélyébe, hiába csimpszakodott apukája zakójába sirva, hogy baj van, nem értették és kihívták Csenedes doktort, hogy Balászká biztos elrontotta a gyomrát a tegnapi lekváros palacsintával. Lázmérő a hóna alá, kinyújtja nyelvét, mondja, hogy Á, semmi, egészséges, mint a makk. Sára természetesen mindjárt tudta, mit kell tenni, elmegyünk a Nagyapához és a Báróhoz, ők majd segítenek, ne aggódj. Lassú Báró törte a fejét – ezt onnan lehetett tudni, hogy beleburkolózott vörös palástjába, és néha horkantott egyet –, nem törte sokáig szerencsére, kihívjuk egy meccsre, de kell egy kis segítség. Elmegyek a szeretetfalvi sámánhoz, kedves cimborám még a régi időkben, megbeszélem vele. Beállította a jóérzés-liftet, és percek múlva már pipázva tanácskoztak a bölcs indiánnal Szeretetfalván, a föld másik részén, a zajos őserdő közepén. Egy hét múlva összeállt a csapat: Balázs, az örök kisfiú, Nagyapa, Lassú Báró, Rezeszhangú királyfi, Sára, a meselány, meg akikre már nem emlékszem. A nézőter tele volt barátokkal, Sacc macskákkal, Hecc kutyákkal, az Emberség és Emberség király katonáival, nevelőivel, és akikre már nem emlékszem. Szeretet-felhőkön indiánok jöttek, megálltak a pálya fölött, lehasáltak, úgy figyelték, hogy ne csalhasson senki. Sok minden köddé vált a mérközésen tör-

tétekből, csak a döntő pillanatokra emlékszik a Teremtő Kert népe, de arra nagyon. Zúgott a stadion, búgtak a rádiók, pattanásig feszültek az idegek. Egy csel, két csel, kikerülni, elrúgni, passzolni, fejelni és... A döntő tizenegyes! A félelem focicsapata már kissé összemert, hála a barátoknak. Na, jó, meg a sámán is rásegített egy kicsit, hiszen az a dolga. De ki rúgja, ki legyen az? Balázs, bizony, nem rúghatja más csak ő, ezt mindenki tudta. Akikre nem emlékszem, még azok is. Szegény elkékült, elzöldült, elfehéredett, remegett a lába, a keze, a szája széle. Odahúzták, vonták, taszigálták a kapu elé, táncoltak a csodanépek a lelátókon: BA-LAZS-BA-LAZS, harsogta egy stadionnyi szájt. Majd én segítek, lépett oda hozzá Lassú Báró, pontosan akkor rúgd el, amikor szólok, se nem előbb, se nem később. Hirtelen csend lett a Földön, csak egy halk óraketyegés hallatszott. Nem tudta senki, de az a szeretetfalvi sámán zsebórájának hangja volt, a bolygó másik oldalán. A Báró figyelt, koncentrált, hallgatta, mit mond az óra, és amikor úgy fordult a Föld, hogy Balázs a sámánnal egyvonalba került, elkiabálta magát: gó! És a kisfiú rúgott: zúgott a labda, a kapu bal felső sarkába szépen. Egy nagy villanás és a vesztes csapat eltűnt, csak a kapus lyukas kesztyűje maradt ott párolgva.

(ÖREG) Az igazság az, hogy az Öreghölgy csillag hús-vér nagymama volt a boldog békeidőkben. Balázs, az örök kisfiú nagymamája. Feltehetően a legjobb nagymama a világ, de biztosan a legjobb ember. Még a tévében is bemondták, annyira. És meghívták egy műsorba beszélgetni. Meg süteményt nevezett el róla a leghíresebb cukrász, az a nagy, hegyes bajuszú. Százévenként nyíló virágot a sóhajtozó arab főkertész. Kora hajnalban már feltette a tyúkhúslevest főni, azt a csodálatos, fakó aranszínűt, amiért még szomszédos királyok is beköszöntek néha. Utána szárnyalt, táncolt, szteppelt, gyerekfejeket simogatott. Közben egy csipetnyi só, bors, titkos fűszerek. A szomszédoknak pár jó szó a kerítés felett, a postásnak egy mosoly, komoly, tekintélyes sütemények, és még a változó színű macskák szőrét is volt ideje megkefélni. Háza a Slampos utca közepén állt, vagy inkább táncolt, mert bárki elment a ház előtt, táncolni látta azt. Egyszer egy egész tűzoltózenekar ment végig az utcán, és bizony két napig fújták a szonozonokat, amikor meglátták az izzó-mozgó nádfédelester. (Fényképem is van róla valahol, bár azon nem látszik mozogni: az egyik közeli rokonom, a Gyula bácsi fújta a klarinétot abban a zenekarban ugyanis.) Aztán valamelyik év kellős közepén Ilonka nénit, mert ez volt az Öreghölgy régi neve, a Dudor utcai piacon megátkozta a Mérges Tündér, aki ugyan azonnal meg is bánta, de akkor már nem volt mit tenni. Egy recept miatt, úgy mesélik, egy egyszerű, kis fecni, tarkabarka recept miatt. Az az átkozott Fényes derűleves. Hihetetlen. Sokáig nem történt semmi, majd Ilonka néni megváltozott: nagyon finoman, alig észrevehetően elkezdett szürkülni az arca, szomorúan üdvözölte a postást reggelente, ritkán főzött tyúkhúslevest, tévéműsorokba sem hívták már, a sütemény, ami a nevet viselte, hirtelen keserű lett, a virág pedig a földre dugta a fejét, a főkertész legnagyobb bánatára. A baj csak hízott, kövéredett. Nem tudott segíteni senki: Mérges Tündér elbujdosott szegényében, az orvosok szétárták a kezüket, a tündérek, mágusok, manók kifogytak a varázslatokból. Itt már csak Isten Apó segíthet, szólt a Báró a Nagyapához, gyerünk barátom, cselekednünk kell! Azzal szó nélkül felmentek a Báró kastélyába, összeszedtek pár dolgot, ami a hosszú útra kell: fogkefét, szappant, szkfandert, önmagától tisztuló ruhát, meg még két olyan dolgot, amelyekről nem beszélhetek. Leereszkedtek az udvar közepén lévő kút mélyére, és beültek a Báró úrhajójába, dobtak még egy csókot a tájnak, aztán, huss. Kilencvenkét napig repültek, túl felhőkön, túl csillagokon, a feneketlen sötétben, hivalkodó fények égi mezéjén. Aztak, fáztak, melegük volt, álmosak és szomorúak voltak. Egyikük se járt még ennyire fent, sokat beszélgettek menet közben, rengeteg történetet meséltek egymásnak, és még az eddiginél is jobb barátok lettek. Már ezért megérte, mondogatták később. Amikor egy hatalmas, mosolygós szempár jelent meg a monitoron, tudták, megérkeztek. Á, vendégek, hallatszott egy bársonyos hang, kanyarod-jatok erre, mutatott a szíve felé Isten Apó, mindjárt találkozzunk. Egyáltalán nem látszott öregnek, és hosszú szakállá sem volt. Pont úgy nézett ki, mint a Mindig Legkisebb Királyfi. Legalább harminc napig gondolkodtak a megoldáson hármasban, majd Isten Apó a következőket mondta: a nagymama lesz az Öreghölgy csillag, így lesz a legjobb. Az az átok nagyon erős, de így nem lehet baj. Az unokáját is láthatja, sőt a kis Balázs tud vele beszélgetni éjszakánként. Az Öreghölgy teremtő csillag lesz: a jó és rossz dolgokat egyaránt életre tudja majd keltetni. Egy érzést, akár egy mozdulatot is, bármit. Ez lesz a jutalma jószágáért. Mire visszatértek, már főtt, vagyis lent fog mosolyogni az égen. Menjete, barátaim. A lefelé út százkilencven napig tartott valamiért, de a Nagyapa és Báró nagyon boldogok voltak.

• **81. ÜNNEPI KÖNYVHÉT ÉS 9. GYERMEKKÖNYVNAPOK.** A Magyar Könyvkiadók és Könyvterjesztők Egyesülése 1929 óta, immáron 81. alkalommal, alapítóként szervezi meg az Ünnepi Könyvhétet, amely páratlan hagyományú voltával egyedüli nemcsak Európában, hanem az egész világon. Az Ünnepi Könyvhét és a hozzá kapcsolódó Gyermekkönyvnapok Budapesten június 3–7. között kerül megrendezésre, melynek központi helyszíne idén a Vörösmarty tér és a térbe torkolló utcák térhez közeli része. Az Ünnepi Könyvhét elsősorban a kortárs magyar irodalom ünnepe, ezért könyvheti mű lehet minden élő magyar szerző első kiadású műve, valamint a klasszikus magyar irodalom új kiadásai.

Vidéki helyszínek:

Debrecen – június 2–6.; Miskolc, Erzsébet tér és a Miskolci Városi Könyvtár fiókkönyvtárai – június 1. hete; Kecskemét – június 1–8.; Szeged – június 1–12.; Győr – június 3–5.; Székesfehérvár – június 1–12.; Vác – június 4–6.; Tatabánya – június 4., 7.

• **TOLVALY FERENC ÍRÓ ÉS GÖMÖRI GYÖRGY KÖLTŐ, MÚFORDÍTÓ** lesz a vendége a június 1-jén nyíló győri könyvhétnak, amelyen az író-olvasó találkozó mellett könyvbemutatók és zenés irodalmi programok várják a közönséget – közölte Ottófi Rudolf alpolgármester a rendezvényt beharangozó sajtótájékoztatóján.

• **ARANY PENNA DÍJ.** A TINTA Arany Penna Díjat idén Fercsik Erzsébetnek és Raázt Juditnak, a Keresztnevek enciklopédiája szerzőinek ítélte oda a TINTA Könyvkiadó igazgatótanácsa. A 2000-ben alapított elismerést 2010. május 18-án, ünnepélyes keretek között adták át a kiadó szerkesztőségében. A díjjal együtt a TINTA Könyvkiadó a szerzőpárost megajándékozta enciklopédiájuk egy-egy díszkötés példányával is.

• **ALÁTHATATLAN HÍD** címmel Julie Orringer tollából új regény jelent meg az Egyesült Államokban a magyar zsidóság második világháborús történetéről – olvasható a Los Angeles Timesban. Ez Orringer első regénye, amely három fivér történetén keresztül meséli el a magyar zsidók sorsát.

A lap kritikusa szerint nagy, megdöbbentő regényt vehet kézbe az olvasó. A szerző hét éve mutatkozott be a *Hogyan lélegezzünk víz alatt* című, sok elismerést kapott novelláskötettel. Míg novellái szigorúan jelen időben játszódnak, regénye egy csodálatra méltó nagyra törő történelmi írás, amelyben nagy érzelmek – szerelem, családi kötődések és a legmélyebb hűség – szerepelnek a holokauszt elképzelhetetlen kegyetlenségével a háttérben – írta a Los Angeles Times.

Orringer egyebek mellett leírja, hogy a magyar zsidók többsége a leginkább asszimilálódott a térségben, sokan közülük vezető pozíciókat foglaltak el a művészetekben, a tudományos és kereskedelmi életben, és kiemelkedő módon szolgáltak az első világháborúban. És bár a második világháború előrehaladtával a fizikai erőszak egyre gyakoribb és brutálisabb lett a zsidók ellen, csak a háború vége felé kezdődött meg deportálásuk a haláltáborokba, amikor a németek megszállták az országot. A magyarországi zsidó közösség, amely azelőtt 800 ezer főt számlált, negyedére apadt.

A Los Angeles Times kritikája szerint a szerző nemcsak főhősei, a három zsidó testvér szenvedéseit mutatja be rendkívül megindító módon, hanem kiválóan felidézti a háborús Budapest légkörét is.

• **MARK TWAIN ÖNÉLETRAJZA.** Pontosan egy évszázaddal azután, hogy a Mark Twain haláláról keringő hírek igaznak bizonyultak, beteljesül az író utolsó kívánsága: megjelenik a több mint ötezer kéziratos oldalra rúgó írói önéletrajz, amelyen Twain élete utolsó évtizedében dolgozott. A Tom Sawyer és a Huckleberry Finn legendás alkotója 1910-ben bekövetkezett halálakor úgy rendelkezett, hogy önéletrajzát csak száz esztendő múlva lehet majd nyilvánosságra hozni. Erre ez év novemberében kerül majd sor, amikor a kaliforniai Berkeley Egyetem páncélszekrényéből a könyvesboltokba vándorol a háromkötetes munka.

• **KÖNYV JELENT MEG IRÁNBAN EGY 17. SZÁZADI MAGYAR KÖVETJÁRÁSRÓL.** A napokban ünnepelték a magyar–iráni kapcsolatok fennállásának négyszáz éves (jelképes) évfordulóját. Az apropó egy könyv megjelenése: az 1603-ban Iránban elhunyt Zalánkeményi Kakas István követ perzsi küldetéséről szóló *Iter Persicum* című mű.

A kultúrtörténeti unikumot egy helyi könyvkiadó adta ki a magyar külügyminisztérium erőfeszítésének köszönhetően, magyar szponzorok bevonásával. A mű megjelenéséről az iráni Press Tv is beszámolt. A könyv eredetije Meissenben jelent meg 400 évvel ezelőtt, és Teheránban most a faksimile látott napvilágot, az eredeti német és latin szöveg perzsa fordításával.

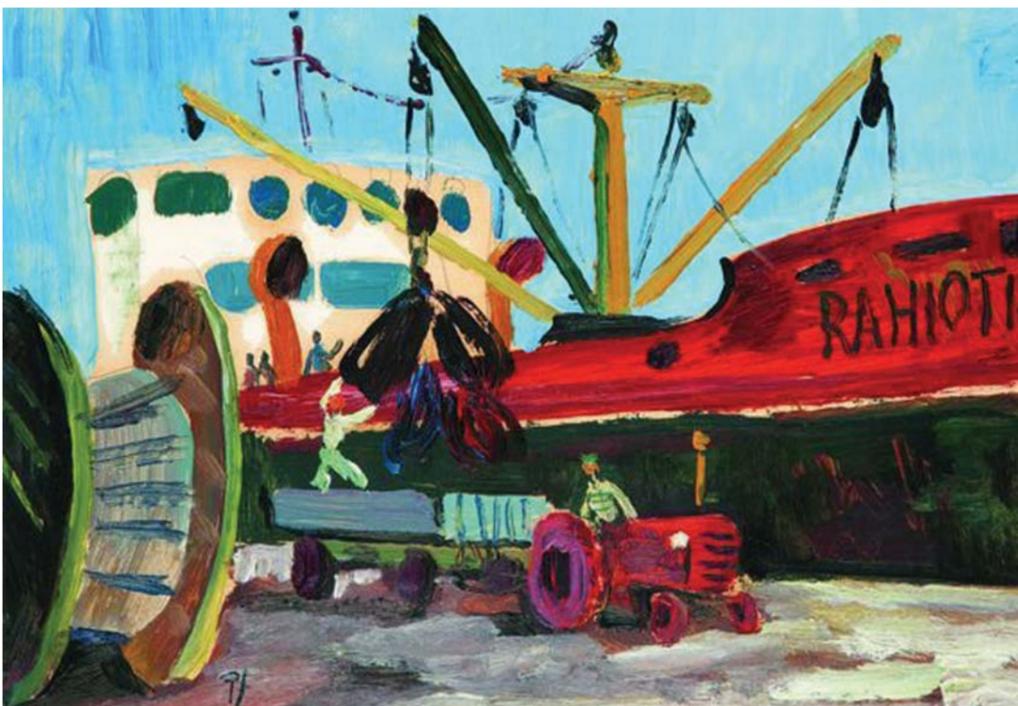
A követjárás II. Rudolf (magyar királyként I. Rudolf) üzenetét volt hivatott eljuttatni Irán legnagyobb középkori uralkodójának, I. (Nagy) Abbásznak. A követ, az erdélyi születésű Zalánkeményi Kakas István az uralkodó üzenetével Lengyelországon és Oroszországon keresztül, Moszkva érintésével, másfél év alatt ért Iránba, ahol röviddel a megérkezése után elragadta egy járvány.

• **FRANCIA REGÉNYÍRÓ, PHILIPPE CLAUDEL NYERTE** idén az Independent külföldi regényíróknak járó díját Brodeck's Report (A Brodeck-jelentés)

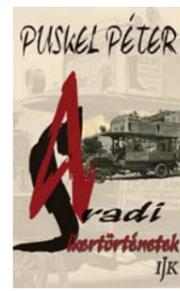
című művéért. A regény a második világháború után játszódik és a meghurcoltatás, ellenállás és túlélés kísérletiesen gyönyörű történetét formálja meg. Claudel az első francia, aki megkapta Nagy-Britanniában a külföldi szerzőknek odaítélt legtekintélyesebb díjat. A Nancy-ban született író 2008-ban filmrendezőként is bemutatkozott, az általa rendezett 'I've Loved You So Long' (Oly régóta szeretlek), Kristin Scott Thomas-szal a főszerepben 2009-ben megnyerte a legjobb külföldi filmnek járó díjat Londonban, a BAFTA-gálán.

• **SZOROKIN LEGÚJABB KISREGÉNYE.** Az orosz könyvkiadás szempontjából 2010 tavaszának legnagyobb szenzációja a nálunk is jól ismert Vlagyimir Szorokin legújabb kisregényének, a Hóviharnak az orosz könyvesboltokba kerülése. Természetesen Szorokin botrányoktól sem mentes irodalmi előlete eleve feltételezi, hogy mi, magyarok is odafigyeljünk a vele kapcsolatos eseményekre, a mostani kötet megjelenése azonban amiatt is fontos lehet a számunkra, mert a Hóvihart nem titkoltan magyarul is olvasható Opricsnyik egy napja, illetve a Cukor-Kreml harmadik részeként aposztrofálják a kritikusok. Így Szorokin életművében a Jégtrilógia után összeállt egy újabb három kötetből álló sorozat, amelynek minden része Oroszország múltjáról, jelenéről és jövőjéről szól – az idősíkok különös keverésével és keveredésével.

Támogatónk:

Plugor Sándor festménye

Puskel Péter Aradi sikertörténetek

Sikertörténeteket szívesen olvas az ember, különösen, ha azok szülővárosához, lakhelyéhez, tanulmányai színhelyéhez, általa ismert emberekhez kötődnek. Ez a könyv mindenekelőtt az aradiakhoz szól, a Maros-parti városhoz kötődő személyiségek élete, munkája, a helyi – jelentőségükben a város, olykor az ország határait jóval túlhaladó – ipari, építészeti megvalósítások, premerek – mint amilyen az ország első autó- és repülőgépgyára –, egy Arad felemelkedéséhez szorosan kötődő mágnás család hiteles története elevenedik meg, s mintegy desszertként szolgálja fel a szerző a várostörténet második világháborús mozzanatát, az egykori nyilvánosházak világát.

Hargitai Ildikó Álomsárkányok

A szerző első regényében „teljes fejezeten” áll ki az irodalom porondjára, meglepően biztos érzékkel vezeti olvasóját két, helyenként kimondottan egzotikus, máshol nagyon is hétköznapi történeteket felvonultató, érdekesítő, drámai fordulatokkal élő cselekményszálon, míg végül a párhuzamosnak, össze nem tartozónak tűnő történeteket mesterien egybefonja. A boldogságkeresésről szól ez az őszinte könyv.

Bárdos József Irodalmi balkézikönyv

A könyv kapcsán Karinthy jut eszünkbe: az, hogy a szerző az Így írtek ti harmadik évezred eleji eresztését teremtette meg. Mégpedig a nagy elődhöz méltóan. A parodizált klasszikus és jelenkori írók, költők munkáinak – mellesleg általában a magyar- és világirodalom – fölünyes ismeretében, kellő mennyiségű humorral és szarkazmussal (ez utóbbi a szerző szerint „erőteljes illatú, gyakran csípős, fül- és orrsértő költői eszköz”). Az irodalomban jártas olvasó azonban a frappáns, szellemes paródiák mintegy előszavaként egy „balek-szikont” is fellapozhat (fenti idézetünk ebből származik), amely garantáltan megnevetteti, jobbik esetben (ha manapság egyáltalán van erre igény) el is gondolkotztatja.

Gömöri György Lapszéli jegyzetek Londonból

Ez a cikkgyűjtemény a Londonban élő Gömöri Györgynek az elmúlt években írt tárcáit tartalmazza, amelyek az Irodalmi Jelen c. lapban és annak internetes kiadásában láttak napvilágot. A személyes hangú tárcák témaköre az angol irodalomtól a magyar labdarúgásig, illetve a magyar személynevekre terjed, köztük kiemelt helyen szerepelnek az újkortól angol–magyar kapcsolatok és kötődések. A gyűjtemény második részében a kolozsvári Korunk-ban közölt hosszabb írások, illetve tanulmányok kapnak helyet, köztük különösen újszerű az Összjáték, amely az 1956 utáni magyar irodalom fejlődését próbálja bemutatni a magyarországi, kisebbségi és nyugati irodalmak többpólusú „összjátékán” keresztül.

Balázs Imre József – 1976-ban született Székelyudvarhelyen. Költő, kritikus, a BBTE Bölcsészkarának adjunktusa, a Korunk szerkesztője. Legutóbbi kötete: *Vidrakönyv* (2006).

Boldog Zoltán – 1984-ben született Medgyesegyházán, tanár, kritikus.

Borbély Szilárd – 1963-ban született Fehérgyarmaton, egyetemi oktató. Legutóbbi kötete: *Egy gyilkosság mellékszálai* (2008).

Böszörményi Zoltán – 1951-ben született Aradon, költő, író. Legutóbbi kötete: *Halálos bűn* (2010).

Gömöri György – 1934-ben született Budapesten, költő. Legutóbbi kötete: *Lapszéli jegyzetek Londonból* (2010).

Kántás Balázs – 1987-ben született Budapesten, költő, kritikus. Legutóbbi kötete: *Éntelen ének* (2009).

Nagypál István – 1987-ben született Budapesten, költő.

Onagy Zoltán – 1952-ben született Budapesten, író, szerkesztő. Legutóbbi kötete: *Cerinka* (2010).

Sárközi Máttyás – 1937-ben született Budapesten, szerkesztő, író. Legutóbbi kötete: *Liliom öt asszonya* (2008).

Sopotnik Zoltán – 1974-ben született Salgótarjánban, költő. Legutóbbi kötete: *Futóalbum* (2009).